

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A
REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ
BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Důkazní prostředky a dokazování z pohledu
kriminalistického**

Autor práce: Erika Pančurová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

PANČUROVÁ, E. *Důkazní prostředky a dokazování z pohledu kriminalistického: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2015. – s. 61. Vedoucí bakalářské práce doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: důkaz, důkazní prostředek, kriminalistika, trestní řízení, zvláštní způsoby dokazování

Bakalářská práce se zabývá rozбором zvláštních způsobů dokazování a jejich komparací jak z pohledu kriminalistického, tak z pohledu trestněprávního. Úvodní část se věnuje stručnému vymezení základních pojmů a historickému vývoji dokazování. Dále uvádí výhody či nevýhody jednotlivých kriminalistických metod při řešení určitých druhů trestné činnosti v praxi, a to na základě použité techniky řízených rozhovorů s odborníky daného oboru. Úkolem těchto rozhovorů je obohatit práci o názory odborníků a získat jiný pohled na problematiku dokazování v kriminalistické praxi.

ABSTRACT

PANČUROVÁ, E. *The probative means and argumentation of the criminalistics view: Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2014. p. 61. Supervisor: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Keywords: evidence, instrument of evidence, criminology, criminal procedure, special methods of evidence

This bachelor thesis deals with the analysis of special forms of evidences and their comparison how from the forensic perspective to penalty legal perspective. The introductory part takes care of brief definitions of basic concepts and of the historical development of provers management. It indicates the benefits and disadvantages of separate forensic methods solving the specific kinds of criminal activity in practice, namely based on the various interviews with some experts of the said branch. The mission of these dialogues is to enlarge my work through opinions of specialists and to get an other regard on the forensic problematic in the criminology.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍLE A METODIKA.....	9
2 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ	10
2.1 Dokazování.....	10
2.2 Důkazní prostředek.....	10
2.3 Důkaz.....	11
2.4 Předmět důkazu.....	11
2.5 Pramen důkazu.....	12
2.6 Rozdělení důkazů	12
2.7 Subjekty dokazování	13
2.8 Předmět dokazování.....	13
2.9 Rozsah dokazování.....	13
2.10 Účel dokazování.....	14
2.11 Důkazní právo	14
2.12 Teorie důkazů	14
3 HISTORIE DOKAZOVÁNÍ	15
4 DOKAZOVÁNÍ Z POHLEDU TRESTNĚPRÁVNÍHO A KRIMINALISTICKÉHO.....	19
4.1 Dokazování.....	19
4.2 Kriminalistika.....	21
4.2.1 Historie kriminalistiky.....	22
4.2.2 Kriminalistické metody.....	23
4.2.3 Kriminalistické prostředky a postupy.....	24

5	ZVLÁŠTNÍ ZPŮSOBY DOKAZOVÁNÍ.....	25
5.1	Konfrontace	26
5.1.1	Zákonná úprava konfrontace	26
5.1.2	Kriminalistické aspekty konfrontace	28
5.2	Rekognice	30
5.2.1	Zákonná úprava rekognice	30
5.2.2	Kriminalistické aspekty rekognice	34
5.3	Vyšetřovací pokus	36
5.3.1	Zákonná úprava vyšetřovacího pokusu	36
5.3.2	Kriminalistické aspekty vyšetřovacího pokusu	39
5.4	Rekonstrukce	41
5.4.1	Zákonná úprava rekonstrukce	41
5.4.2	Kriminalistické aspekty rekonstrukce	44
5.5	Prověrka na místě.....	46
5.5.1	Zákonná úprava prověrky na místě.....	46
5.5.2	Kriminalistické aspekty prověrky na místě.....	48
6	VÝZKUM.....	50
6.1	Rekognice	50
6.2	Prověrka na místě.....	51
6.3	Rekonstrukce	51
6.4	Vyšetřovací pokus	52
6.5	Konfrontace	52
	SHRNUTÍ.....	54
	ZÁVĚR.....	56
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57
	PŘÍLOHY	60

ÚVOD

Dokazování je jedna z nejdůležitějších součástí trestního řízení. Dokazování v trestním řízení je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, který napomáhá poznat skutečnosti nezbytné pro rozhodnutí. Postupnou praxí vznikla samostatná věda kriminalistická, která se zabývá metodikou získávání důkazů.

Jelikož dokazování je rozsáhlé téma, práce se bude zabývat pouze pěti zvláštními způsoby dokazování, které jsou vymezeny v hlavě páté oddílu třetím zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „trestní řád“). Jedná se konkrétně o konfrontaci, rekognici, vyšetřovací pokus, rekonstrukci a prověrku na místě. Vedle trestněprávní povahy jsou tyto způsoby dokazování kriminalistickou vědou považovány za metody kriminalistické praktické činnosti, zejména pokud jde o plánování, taktiku provedení a jejich dokumentaci, proto bude práce zaměřena jak na trestněprávní, tak na kriminalistický pohled na danou problematiku. Správné využívání důkazních prostředků, tzn. jejich uplatnění v souladu s právními předpisy, vede k řádnému využití těchto poznatků v praxi.

Úvodní částí práce se bude věnovat stručnému výkladu základních pojmů. Nebude chybět ani historický pohled na danou problematiku. Výzkumná část bude řešit výhody či nevýhody jednotlivých kriminalistických metod při řešení určitých druhů trestné činnosti. Tyto poznatky budou zjištěny na základě řízených rozhovorů s odborníky daného oboru. Úkolem těchto rozhovorů je obohatit bakalářskou práci o názory odborníků a získat jiný pohled na problematiku dokazování v kriminalistické praxi.

1 CÍLE A METODIKA

Tato práce je zaměřena na zvláštní důkazní prostředky, které jsou uvedeny v hlavě páté oddílu třetím trestního řádu. Jedná se konkrétně o pět zvláštních způsobů dokazování, a to: konfrontaci, rekognici, vyšetřovací pokus, rekonstrukci a prověrku na místě.

Hlavním cílem bakalářské práce je provést rozbor těchto pěti zvláštních způsobů dokazování a jejich komparace, jak z pohledu trestněprávního, tak z pohledu kriminalistického. Dílčím cílem je uvedení výhod či nevýhod jednotlivých kriminalistických metod v praxi.

Práce je členěna do šesti kapitol. První kapitola se zabývá cíli a metodikou bakalářské práce. Druhá kapitola definuje základní pojmy dokazování, rozdíl mezi důkazním prostředkem a důkazem. Další kapitola se věnuje historii dokazování, od počátku vývoje dokazování až po současnost. Ve čtvrté kapitole je podrobně popsáno dokazování z pohledu kriminalistického a trestněprávního. Nechybí zde ani historie kriminalistiky. Pátá kapitola se zabývá jednotlivými zvláštními důkazními prostředky jak z pohledu trestněprávního, tak z pohledu kriminalistického. Každému jednotlivému důkaznímu prostředku je věnována samostatná podkapitola, která se člení dále na dvě podkapitoly. Vždy v první podkapitole je uveden rozbor trestněprávního hlediska jednotlivého důkazního prostředku a v druhé podkapitole rozbor kriminalistického hlediska. Kapitola nazvaná Výzkum uvádí výhody či nevýhody jednotlivých kriminalistických metod při řešení určitých druhů trestné činnosti na základě řízeného rozhovoru s odborníky daného oboru. V závěrečném shrnutí nechybí komparace důkazních prostředků mezi sebou.

Informace pro tuto bakalářskou práci budou získávány na základě studia a analýzy literárních a elektronických zdrojů. Součástí bude také výzkumná technika „řízený rozhovor“ s odborníky daného oboru. Úkolem těchto rozhovorů je obohatit práci o názory odborníků a získat jiný pohled na problematiku dokazování v kriminalistické praxi.

2 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ

2.1 Dokazování

Dokazování tvoří nezastupitelnou součást trestního řízení. Zákon upravuje postup orgánů činných v trestním řízení a jeho úkolem je umožnit těmto orgánům poznat skutečnosti důležité pro jejich následné rozhodnutí. Musí tedy o nich vyhledat důkazy, důkazy provést a zjištěné poznatky procesně zajistit, prověřit a zhodnotit.¹

Více o dokazování v kapitole 4.

2.2 Důkazní prostředek

Důkazní prostředek je činnost orgánů činných v trestním řízení, která slouží k poznání skutečnosti, která má být zjištěna. Jedná se tedy o nástroj, který směřuje k přímému poznatku o předmětu dokazování, tzn., že se jedná o nástroj, kterým je tento poznatek získáván.²

Důkazní prostředky jsou uvedeny v trestním řádu § 89 odst. 2 a patří mezi ně např.: výslech obviněného, svědka, znalce, ohledání osoby nebo věci, čtení listiny atd. Dále se důkazním prostředkem může stát vše, co může přispět k objasnění věci, ale za předpokladu zachování procesního postupu.³

Mezi další důkazní prostředky byly novelou trestního řádu, provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., přijaty kriminalistické metody jako je konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě.⁴ Podrobněji se jim práce bude věnovat v kapitole 5. Existují i další kriminalistické důkazní prostředky, které nejsou uvedeny v trestním řádu, jedná se např.: o pachovou stopu, detektor lži, atd.

Ve výjimečných případech zákon některé důkazní prostředky zakazuje. A to tehdy, když by provedení důkazu způsobilo státu vážnou škodu nebo ohrozilo jiné uznané zájmy. Dále mezi nepřipustný důkazní prostředek patří ten, který byl získaný

¹ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J., *Přípravné řízení trestní*. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 371.

² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 770.

³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 771-775.

⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 771-775.

nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení. Výjimečně se takový důkaz může použít proti osobě, která donucení nebo hrozbu použila.⁵

Trestní řád neuvádí žádné pravidlo, kterým důkazním prostředkem by měla být určitá skutečnost dokazována. V některých situacích však zakazuje či požaduje použití určitého důkazního prostředku nebo použití určitého počtu důkazních prostředků.⁶

2.3 Důkaz

Důkazem je přímý poznatek nebo výsledek činnosti orgánu činného v trestním řízení při dokazování. Za důkaz je považován např.: obsah výpovědi vyslychané osoby, obsah listiny, obsah znaleckého posudku, poznatky získané ohledáním místa činu, věci, osoby.⁷

Rozdíl mezi důkazním prostředkem a důkazem trestní řád jasně nerozlišuje. Mezi pojmy však existuje úzká souvislost.⁸ Lze to jednoduše vysvětlit tak, že důkazní prostředek je forma zachycení důkazu, např.: formulář na výpověď svědka, znalecký posudek, atd. A důkaz je už ta konkrétní výpověď svědka, tedy to, co je v této výpovědi uvedeno. Důkaz je zaznamenán v důkazním prostředku.

2.4 Předmět důkazu

Předmětem dokazování jsou všechny důležité okolnosti případu. Jsou to okolnosti důležité pro trestní řízení, na nich zpravidla přímo nebo nepřímo závisí rozhodnutí ve věci samé.⁹ Jedná se tedy o okruh skutečností, které jsou nutné v trestním řízení dokazovat.

A to zejména:

- a) zda se stal skutek a zda je trestným činem,
- b) zda tento skutek spáchal obviněný,
- c) podstatné okolnosti, které mají vliv na posouzení povahy a závažnosti činu,
- d) důležité okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele,

⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha : Leges, 2010, s. 354-355.

⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha : Leges, 2010, s. 355.

⁷ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 377-378.

⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 770.

⁹ CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2006, s. 298 .

- e) okolnosti, které umožní stanovení následku a výši škody způsobenou trestným činem,
- f) příčiny, důvody této trestné činnosti.¹⁰

2.5 Pramen důkazu

Pramenem důkazu je nositel informace potřebné pro dokazování. Nositelem může být buďto osoba (výslech obviněného, svědka, znalce, ohledávaná osoba apod.) nebo věc (ohledání předmětu, čtení listiny).¹¹

2.6 Rozdělení důkazů

Neexistuje hierarchie vážnosti důkazů, žádný důkaz není nadřazen nad druhý. Důkazy musí vytvářet ucelený logický kruh, pokud ne, značí to pochybnosti ve prospěch obviněného a soud ho zproští viny.

Důkazy lze členit:

- a) Podle vztahu k obviněnému na usvědčující a ospravedlňující. Usvědčující svědčí proti obviněnému a naopak ospravedlňující svědčí ve prospěch pachatele.
- b) Podle pramene na původní a odvozené. Původní důkaz vychází z přímého zdroje, např. výpověď svědka, který skutečnost viděl na vlastní oči. Odvozený důkaz je informace, která pochází ze zprostředkovaného zdroje, např. výpověď svědka, který skutečnost neviděl na vlastní oči, nýbrž ji zná z doslechu.
- c) Podle vztahu k dokazované skutečnosti na přímé a nepřímé. Přímé důkazy jednoznačně prokazují určitou skutečnost, např. záznam z kamerového systému, zatímco nepřímými důkazy jsou tzv. indicie. Prokazuje se jimi skutečnost, která přímo nepotvrzuje, že se to takto odehrálo, a zároveň nejsou žádné pochybnosti o tom, že se to takto stalo.¹²

¹⁰ KRUPKA, V. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Armex publishing s. r. o., 2010, s. 91.

¹¹ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 377.

¹² CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2006, s. 311-314.

2.7 Subjekty dokazování

Trestní řád jasně nevymezuje subjekty dokazování. Nicméně za subjekty dokazování považujeme takové subjekty, které se účastní procesu dokazování a které svými úkony ovlivňují jeho průběh, tedy:

- a) Orgány činné v trestním řízení, které důkazy vyhledávají, zajišťují, provádějí, prověřují a hodnotí.
- b) Strany trestního řízení, které mohou důkazy poskytnout, navrhnout, vyhledat, předložit nebo za určitých okolností provést.
- c) Další osoby jako např. znalec.¹³

2.8 Předmět dokazování

Předmětem dokazování je okruh okolností, které je potřeba v trestním řízení dokazovat. V trestním řízení lze dokazovat tři okruhy okolností:

a) Okolnosti důležité pro rozhodnutí ve věci samé (hledisko hmotného práva). Jedná se o skutečnosti, které tvoří znaky trestného činu (způsob jednání, následek, příčinná souvislost, zavinění). O skutečnosti, které nasvědčují či vyvracejí, že obviněný je pachatelem trestného činu. Důvody, které eliminují trestnost (nutná obrana, krajní nouze, promlčení, účinná lítost). Důležité okolnosti z hlediska rozhodnutí pro uložení konkrétního opatření obviněnému (trest, ochranné opatření, náhrada škody).

b) Okolnosti důležité pro postup trestního řízení. Sem patří skutečnosti, které odůvodňují odložení hlavního líčení, přerušování trestního stíhání, odepření povinnosti svědčit atd.

c) Okolnosti, které vedly k trestné činnosti či přispěly k jejímu spáchání.¹⁴

2.9 Rozsah dokazování

Rozsahem dokazování se rozumí množství a kvalita důkazů, kterými má být prokázán okruh dokazovaných okolností, tedy předmět dokazování.¹⁵

¹³ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J., *Přípravné řízení trestní*. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 373.

¹⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 759.

¹⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 759.

2.10 Účel dokazování

Účelem dokazování je zjistit pravdu o protiprávním jednání, které je předmětem trestního řízení.¹⁶

2.11 Důkazní právo

Důkazní právo je souhrn právních norem, které upravují stadia dokazování, vyhledávání, provádění a hodnocení důkazů v trestním řízení.¹⁷

2.12 Teorie důkazů

Teorie důkazů je součástí nauky trestního práva procesního. Zkoumá platné důkazní právo, hodnotí jeho výklad a aplikaci v praxi a na základě toho podává návrhy na zdokonalení jak právní úpravy dokazování, tak i aplikační praxe.¹⁸

¹⁶ CHMELÍK, J., *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. 2. vydání. Praha : Linde 2009, s. 192.

¹⁷ CHMELÍK, J., *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. 2. vydání. Praha : Linde 2009, s. 192.

¹⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha : Leges, 2010, s. 337.

3 HISTORIE DOKAZOVÁNÍ

Mezilidské konflikty, které jsou dnes označovány jako trestné činy, se vyskytovaly už v dávných dobách vývoje civilizace. Krádeže, vraždy, zabití a jiné delikty se v rodové slovanské společnosti řešily mimosoudně, krevní mstou. Spočívala v tom, že příbuzný zabitého měl právo a zároveň povinnost pomstít vraždu vlastní rukou. V některých případech se zneprátelené strany obracely na rozhodce. Jelikož procesní pravidla pro tento postup žádná nebyla, rozhodoval o spravedlnosti ten, kdo byl silnější a bohatší.¹⁹

Na počátku vývoje dokazování můžeme zmínit obyčejové řády Slovanů ve 4. až 8. století. V té době při dokazování viny či nevinu nebo k rozlišení pravdy a lži se praktikovaly různé procedury spadající do kategorie ordálů, např. ordál losem nebo soubojem. Rozhodovací úlohu měli kněží.²⁰

V době předhusitské byly pro trestní proces charakteristické zásady veřejnosti (proces se konal při shromáždění šlechty), ústnosti (proces se opíral o nepsané obyčejové právo, tudíž nebyla vůbec přijímána písemná svědectví) a uplatňovala se řada dalších zásad týkajících se těchto dobových trestních procesů, sahajících až do doby předfeudální.²¹

Tehdejší lidé spoléhali na pomoc nadpřirozených sil. V důkazním řízení se tedy, až do konce 14. století, využívaly již zmíněné ordály neboli boží soudy. Což znamenalo, že nerozhodoval soudce, ale bůh, přičemž soudce pouze sledoval dodržování pravidel tohoto dokazování a nakonec pouze zhodnotil výsledek, který byl důsledkem božího rozhodnutí. Ordálů bylo několik druhů a rozlišovaly se od sebe podle druhů přestupků. Mezi nejpoužívanější ordál této doby patřil tzv. ordál vody. Jeho podstatou bylo spuštění svázané osoby do studené vody, kdy se provinilec buďto utopí, nebo zůstane plavat na hladině. Záleželo na tom, zda se před spuštěním do vody nadechl nebo vydechl. Dalším známým soudem byl ordál broděním. Úkolem žalobce a obžalovaného bylo dostat se na druhou stranu řeky. Ordál žhavého železa spočíval v chůzi po dvanácti

¹⁹ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2.* Přepřacované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 19-20.

²⁰ VANĚČEK, V., *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945. 2.* přepřacované vydání. Praha : Orbis, 1970, s. 38-39.

²¹ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2.* přepřacované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 367-368.

rozžhavených radlicích nebo přísahou, při kterém měl obviněný položené prsty na rozžhaveném plátu železa, dokud nepřednesl přísahu. Odlišný byl ordál soudním soubojem, který spočíval v souboji vraha s příbuznými oběti.²²

Mezi ordály se ještě řadila přísaha. Přísahou se mohl očistit obviněný tím, že odpřísáhne svou nevinu. Zároveň se přísahy museli zúčastnit i jeho přátelé, kteří jeho nevinu dosvědčili za přísných pravidel. Stačilo jen, aby se jeden z přísahajících překl a obviněný by prohrál. Za vlády Karla IV. už nebyl odsouzený k trestu smrti, ale pouze k doživotnímu žaláři. Nakonec církve uznala, že ordálové řízení není příliš spravedlivé, protože mnohdy zjevný zločinec unikl trestu právě tím, že v ordálu obstál. Od roku 1343 tak ordály postupně vymizely jako soudní důkazy.²³

V době stavovské probíhalo dokazování dvojím způsobem. Jiné u městských soudů a jiné při soudu šlechty. U městských soudů se využívalo mučení neboli tortura, která byla charakteristická pro středověké řízení, zatímco řízení na zemském soudu mělo obžalovací charakter a tortura se zde neaplikovala. Způsoby dokazování se lišily podle druhu soudu, podle postavení osob (šlechtic, poddaný, měšťan) a podle typu deliktu.²⁴ Používané důkazy se tedy dělily na iracionální a racionální. Iracionálními důkazy se rozumí historicky starší důkazy jako tortura, přežívající zbytky ordálů a různé očišťovací přísahy. Nově zavedené racionální důkazy tvořily výpovědi svědků, znalecké posudky, ohledání místa a jiné věcné listinné důkazy.²⁵

Typickým a nejrozšířenějším důkazním prostředkem byla již zmíněná tortura. Přiznání obviněného bylo vymáháno za použití fyzického násilí. Jednalo se o mučení, kdy je člověku úmyslně působena silná fyzická bolest za účelem získání doznání obviněného k činu. V té době se předpokládalo, že výpověď osoby bez mučení nebyla věrohodná. Přiznání bylo doslovně zapisováno krevními písaři do černých smolných knih. Druhy tortury nebyly až do roku 1768 jednotně upraveny a rozhodování o nich náleželo do pravomoci městských soudců. Obvykle se začínalo ukázkou mučících

²² MALÝ, K., *České právo v minulosti*. 1. vydání. Praha : Orac. 1995, s. 53-55.

²³ MALÝ, K., *České právo v minulosti*. 1. vydání. Praha : Orac. 1995, s. 56-57.

²⁴ VANĚČEK, V., *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945*. 2. přepracované vydání. Praha : Orbis. 1970, s. 217.

²⁵ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 368-369.

nástrojů a poté následovalo samotné mučení, končící natažením na skřípec nebo žebřík.²⁶

Postupně bylo dokazování ústní a veřejné nahrazeno procesem písemným a neveřejným. Inkviziční neboli vyšetřovací proces byl posílen vydáním trestního zákoníku Josefa I. z roku 1707, tzv. *Constitutio criminalis Josephina*, který zavedl pravidla dokazování. Po něm následoval trestní zákoník Marie Terezie z roku 1768, tzv. *Constitutio criminalis Theresiana*, který vycházel z Jozefiny. Tereziánský zákoník zavedl formální důkazní teorii, která spočívala v přesně stanoveném postupu při provádění a hodnocení důkazů. Vycházelo se z presumpce viny, což znamenalo, že obviněný byl považován za vinného, dokud neprokázal svou nevinu. Theresiana také upravila používání tortury, její druhy a délku výslechu, přičemž torturu bylo možné použít jen při prokazování těžkých zločinů, za které hrozil trest smrti. V roce 1776 bylo používání tortury zcela zakázáno.²⁷

Na Tereziánský zákoník navázal obecní soudní řád Josefa II. z roku 1787. Tento osvícenský Všeobecný zákoník o zločinech a trestech zavedl nový směr, který byl ovlivněn osvícenskou filozofií. Snaží se o převýchovu pachatele. Tento předpis již nepřipouští mučení a tresty smrti byly výjimečné. Nicméně zachovaly se kruté tělesné tresty, které se ukládaly za neposlušnost či odmítání vypovídat. Mezi tyto tresty patřil výprask nebo spoutání. Dalším zákonem byl Trestní zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1803, který se rozděloval na dvě části: zločiny a přestupky. Bylo v něm zahrnuto trestní právo hmotné i procesní.²⁸

Zlom nastal až v květnu roku 1848, kdy zanikly tresty za neposlušnost. O dva roky později byl inkviziční proces narušen novým trestním procesním řádem. Obsahoval zásadu volného hodnocení důkazů, ústnosti, veřejnosti a zásadu obžalovací. Poprvé se zde objevil institut státního zástupce a soudní řízení za účasti poroty. Bohužel tento trestní řád z roku 1850 neměl příliš dlouhé trvání a tyto zásady byly v roce 1853

²⁶ MALÝ, K., *České právo v minulosti*. 1. vydání. Praha : Orac. 1995, s. 63.

²⁷ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. Přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 370-371.

²⁸ SKOBLOVÁ, J., *Trestní oblast: Historie trestního práva* [online]. 2007-07-23 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <<http://trestni.juristic.cz/30486/clanek/trest2.html>>.

znovu omezeny a trestní řád se vrátil k inkvizičním metodám, které se používaly v období středověku.²⁹

Odklon od středověkých metod zavedl nový trestní řád č. 119/1873 ř. z. Jeho autorem je Dr. Julius Glaser, který se vrátil k principům procesního řádu z roku 1850, tedy k zásadám ústnosti, veřejnosti, volného hodnocení důkazů a k zásadě obžalovací. Jeho součástí bylo i znovuzavedení porotních soudů. Jednotlivými důkazními prostředky byly výslech obviněného a svědků, znalecké posudky, včetně posudku veřejného úřadu, ohledání osob či věci a listinné důkazy.³⁰

Glaserův trestní řád platil až do roku 1950, kdy byl přijat nový zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním. Tato právní norma navázala i v oblasti dokazování na předchozí právní úpravu, ale problémem bylo její uplatnění v praxi. Politické cíle byly v té době povýšeny nad cíle právní. Právo se stalo prostředkem boje s tzv. třídními nepřáteli. Orgány činné v trestním řízení používaly fyzické násilí k získání doznání, které se opět začalo stávat důležitým prvkem při dokazování. Tento zákon byl po šesti letech nahrazen zákonem č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním, který zavedl některé zcela nové prvky v trestním řízení. Jednalo se zejména o úpravu vyšetřování a předběžné projednání obžaloby. Platnost tohoto zákona netrvala dlouho a byl nahrazen zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“) a s mnoha novelizacemi platí dodnes.³¹

V současnosti je hlavním účelem trestního řízení upravit postup orgánů činných v trestním řízení, tak, aby trestné činy byly řádně zjištěny a pachatelé spravedlivě potrestáni.³²

²⁹ MALÝ, K., *České právo v minulosti*. 1. vydání. Praha : Orac. 1995, s. 189-190.

³⁰ MALÝ, K., *České právo v minulosti*. 1. vydání. Praha : Orac. 1995, s. 190.

³¹ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. Přepřacované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 371-372.

³² CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepřacované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2006, s. 871.

4 DOKAZOVÁNÍ Z POHLEDU TRESTNĚPRÁVNÍHO A KRIMINALISTICKÉHO

4.1 Dokazování

Dokazování je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, jeho úkolem je umožnit těmto orgánům poznání skutečností důležitých pro jejich rozhodnutí, tedy vyhledat důkazy o těchto skutečnostech, důkazy provést a zjištěné poznatky procesně zajistit, prověřit a zhodnotit. Význam dokazování spočívá tedy v tom, že umožňuje orgánům činným v trestním řízení zjistit skutkový základ pro jejich rozhodnutí a pro další postup tak, aby mohl být následně splněn účel trestního řízení.³³

Předmětem trestního řízení je skutek, který se stal v minulosti, a hlavním úkolem trestního řízení je zjistit, jestli se tento skutek doopravdy stal. Následně zjistit, kdo je jeho pachatelem a okolnosti vedoucí ke spáchání trestné činnosti. Jedná se vždy o skutek, který se stal v blízké či nedávné minulosti, přičemž ho orgány činné v trestním řízení samy nepozorovaly ani se ho nezúčastnily a mohou ho poznat jen tak, že si ho rekonstruují.³⁴

Účelem dokazování se rozumí zjištění skutkového stavu věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, jenž je nezbytný pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. V průběhu dokazování je důležité řídit se základními zásadami důkazního práva, a to zásadou materiální pravdy, zásadou vyhledávací, zásadou presumpce nevinny, zásadou bezprostřednosti a ústnosti, zásadou volného hodnocení důkazů a zásadou přiměřenosti. Zásada materiální pravdy směřuje k pravdivému zjištění všech skutečností důležitých pro trestní řízení. Nejvhodnější způsob, jak se dopátrat k těmto informacím, volí zásada vyhledávací.³⁵ Zásada presumpce nevinny uvádí, že každý, proti němuž se vede trestní řízení, je považován za nevinného, dokud není jeho vina vyjádřena pravomocným odsuzujícím rozsudkem. Do té doby na něho nelze pohlížet jako na viného. Zásada bezprostřednosti a ústnosti se uplatňuje při hlavním líčení, kdy se svědci, obviněný, znalci a další osoby důležité pro trestní řízení musejí

³³ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J., *Přípravné řízení trestní*. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 371-372.

³⁴ KRUPKA, V. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Armex publishing s. r. o., 2010, s. 90.

³⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha : Leges, 2011, s. 354.

k soudu dostavit a sami vypovídat o tom, co vědí. Zásada bezprostřednosti požaduje provedení důkazů přímo před soudem. Na základě těchto důkazů se soud rozhoduje při posuzování viny a trestu. Zásada volného hodnocení důkazů vyjadřuje pravomoc orgánů činných v trestním řízení každý důkaz zhodnotit a přidělit mu vypovídající hodnotu. Důkazy se hodnotí nejdříve samostatně a poté vcelku, který tvoří. Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy dle svého vnitřního přesvědčení. Při tomto hodnocení ale musejí dodržovat zásady logiky a pečlivě uvážit všechny okolnosti konkrétního případu.³⁶ Zásada přiměřenosti znamená pro orgány činné v trestním řízení, že při dokazování musí co nejméně zasahovat do základních práv a svobod občanů.³⁷

Dokazování je prováděno ve všech stádiích trestního řízení a v každém stadiu má dokazování určité zvláštnosti dané účelem jednotlivého stadia. V přípravném řízení orgány provádějí neodkladné a neopakovatelné úkony, které nelze provést v jiných stádiích, např. ohledání místa činu, prověrka na místě, vyhledávání a zajišťování stop. Dále se provádějí úkony, které by bylo možné provést i v dalších stádiích, ale mohly by být už nekvalitní, např.: sepsání protokolu o výpovědi svědka. Tyto úkony zajišťují důkazy důležité pro rozhodování před soudem o vině či nevině obžalovaného, zda se stal trestný čin a kdo je jeho pachatelem. Ve stadiu předběžného projednání obžaloby se provádějí důkazy k posouzení, jestli má být obviněný postaven před soud, nebo má-li být věc vrácena státnímu zástupci k došetření. K usnadnění rozhodnutí může předseda senátu vyslechnout obviněného a zajistit potřebná vysvětlení. V hlavním líčení by mělo být dokazování prováděno v nejširším rozsahu. Dochází zde k provádění a hodnocení důkazů zjištěných v přípravném řízení, a to za účelem, zda byl spáchaný trestný čin a jestli je obžalovaný skutečně pachatelem, dále zda zjištěné důkazy postačují k rozhodnutí o vině nebo nevině osoby a jaký trest má být vynesena. Odvolací řízení je založeno na apelačním principu s prvky kasace a slouží také k dokazování, pokud nejde o rozsáhlé a obtížně proveditelné důkazy, které by nahrazovaly činnost soudu prvního stupně. Ve stadiu výkonu rozsudku se provádí dokazování pro opatření podkladu pro rozhodnutí s ním související, např. v řízení o podmíněném propuštění, o osvědčení se podmíněně odsouzeného apod.³⁸

³⁶ FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné a procesní*. České Budějovice : VŠERS, 2007. s. 176-183.

³⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha : Leges, 2011, s. 359.

³⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha : Leges, 2011, s. 377-378.

Proces dokazování lze rozdělit do několika na sebe postupně navazujících a prolínajících se fází, a to na fázi vyhledávání důkazů, opatření důkazů, provádění a procesní zajišťování důkazů, prověření a hodnocení důkazů. Vyhledávání důkazů je činnost směřující k získání informací o existenci důkazů. Provádí se především v přípravném řízení. Opatření důkazů znamená fyzické získání důkazů, např. dobrovolné vydání věci důležité pro trestní řízení. Při provádění a procesním zajišťování důkazů se jedná o úkony, kterými si orgány činné v trestním řízení opatřují a zajišťují důkazy, např.: digitální záznam z bezpečnostní kamery se přehraje na CD, vyhledání a zajištění otisků prstů na místě činu, zaznamenávají se zprávy od svědka či znalce. Důležité je, aby byl každý důkaz procesně zajištěn. Ve fázi prověření důkazů se prověřují veškeré důkazy, zjišťuje se kvalita pramene důkazů a vzájemné vztahy mezi jednotlivými důkazy, např.: zda je výpověď svědka objektivní, zda to, co tvrdí, že viděl, vidět mohl, dále jestli se shoduje výpověď svědka s výpovědí obviněného a s výsledky ohledání apod. Hodnocení důkazů je konečnou fází procesu dokazování, kdy se uplatňuje zásada volného hodnocení důkazů. Jedná se o myšlenkovou činnost orgánů činných v trestním řízení, díky které tento orgán přisuzuje důkazu určitou hodnotu, pokud se jedná o jeho zákonnost, závažnost a pravdivost.³⁹

4.2 Kriminalistika

Kriminalistika je věda, která se zabývá bojem proti kriminalitě. Vypracovává dokonalejší metody, kterými lze odhalovat a vyšetřovat trestnou činnost a předcházet jí, a také zároveň napomáhá při zavádění těchto kriminalistických metod do vyšetřovací a soudní praxe.⁴⁰

Kriminalistika je samostatný vědní obor, který slouží ochraně občanů a států před TČ tím, že a) objasňuje zákonitosti vzniku, trvání a zániku stop, b) objasňuje zákonitosti vyhledávání, shromažďování a zkoumání stop, a c) vypracovává podle potřeb trestního zákoníku a trestního řádu metody, postupy, prostředky a operace v zájmu úspěšného odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.

³⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha : Leges, 2013, s. 379-382.

⁴⁰ JEDLIČKA, M. *Kriminalistika: Kriminalistika a příbuzné obory* [online]. [cit. 2014-01-24]. Dostupné z: <http://www.kriminalistika.eu/menu/kr_obory0.html>.

4.2.1 Historie kriminalistiky

Kriminalistika je poměrně mladou vědní disciplínou, její počátek můžeme zaznamenat zhruba od 19. století. Do této doby se dokazování opíralo o výsledky obviněného a svědků. Korunním důkazem bylo doznání obviněného. K získání takového důkazu se používala tortura a boží soudy.⁴¹

V 18. a 19. století došlo v Evropě k zásadním reformám trestního procesu. Inkviziční model byl nahrazen tzv. reformním kontinentálním procesem. K zásadním změnám došlo i v oblasti dokazování, zejména zrušením tortury a ostatních forem nátlaku na obviněného. Touto humanizací trestního procesu však došlo k masovému nárůstu zločinnosti, a proto bylo potřeba vybavit policejní a justiční orgány nástroji, kterými by se dalo proti kriminalitě účinně bojovat. Jedna z možností bylo budování nových útvarů kriminální policie, mezi které patří např. vznik Sûreté v Paříži v roce 1810, za jejíhož zakladatele je považován Eugen Francois Vidocq, a Scotland Yard, založen Robertem Peelem v Londýně roku 1829. V těchto organizacích vznikly nové metody policejní práce. Další možností bylo to, že v této době také došlo k rozvoji vědeckého poznání skoro ve všech oborech. Metody byly později systematicky používány policií a výsledky byly zpracovávány v podobě znaleckých posudků a předkládány u soudu.⁴²

Kriminalistika v České republice vznikla na počátku 20. století a od samého vzniku měla solidní úroveň, srovnatelnou se stavem v Evropě. Čeští průkopníci pocházeli z policejních řad a inspirovali se zejména u rakouských, německých a francouzských autorů a některé jejich poznatky obohacovali o domácí zkušenosti.⁴³

Mezi instituce, které se podílejí na dalším rozvoji kriminalistiky, patří: Policejní akademie ČR, právnické fakulty, Kriminalistický ústav Praha, soudně lékařská pracoviště, Ústav soudního inženýrství VUT Brno a další vysokoškolská a výzkumná zařízení.⁴⁴

⁴¹ KOVÁČOVÁ, T., a kol. *Kriminalistika: Všeobecná teória kriminalistiky a kriminalistická technika*. Bratislava, 2005, s. 6.

⁴² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 19-20.

⁴³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 26.

⁴⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 29.

4.2.2 Kriminalistické metody

Metody kriminalistické praktické činnosti jsou tvořeny konkrétními systémy metodických, technických a taktických postupů, prostředků a operací. Cílem tohoto systému metod je vyřešit konkrétní úlohy kriminalistické praxe v procesu poznání trestných činů a dalších důležitých událostí. Metody kriminalistické praxe dělíme do tří skupin, a to na obecné poznávací metody, metody převzaté z jiných vědních disciplín a specifické metody.⁴⁵

Obecné poznávací metody se používají ve všech nebo alespoň ve většině oblastí lidské činnosti. Mezi takové metody se řadí pozorování, srovnávání, měření, popisování, experimentování, dále také metody formálního lidského myšlení jako je analýza, syntéza, indukce, dedukce, analogie, hypotéza a další. Využití těchto metod v praxi se přizpůsobuje zkoumaným objektům a daným podmínkám.⁴⁶

Druhou skupinu tvoří metody převzaté z jiných vědních disciplín, které mají v kriminalistice velmi široké uplatnění. Mezi nejpoužívanější patří sociologické, matematické, fyzikální, fyzikálně chemické, chemické, biologické a psychologické metody.⁴⁷

Specifické kriminalistické metody vznikly přímo v kriminalistice a využívají se převážně v ní. Rozeznáváme zde kriminalisticko-technické a kriminalisticko-taktické metody. Kriminalisticko-technické metody zkoumají především materiální kriminalistické stopy. Tyto metody jsou využívány především znalci a kriminalistickými technikami, protože při jejich aplikaci je zapotřebí úzké specializace. Řadí se sem metody portrétní identifikace, identifikace osob podle obrazců papírných linií, podle písma, hlasu, pachu, analýzy DNA, metody zkoumání stop po obuvi či pneumatice, metody zkoumání dokladů a písemností, metody mechanoskopie, balistiky, chemie, pyrotechniky, elektrotechniky, defektoskopie a metalografie.⁴⁸

Dalšími specifickými kriminalistickými metodami jsou kriminalisticko-taktické metody, které zkoumají především paměťové kriminalistické stopy. Zahrnují proces získávání informací, přetváření, dokumentaci a způsob jejich využívání v praxi. Mezi ně

⁴⁵ STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 47-49.

⁴⁶ STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. S. 49.

⁴⁷ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 14.

⁴⁸ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 7-9.

patří kriminalistická expertíza, prověrka výpovědi na místě, ohledání, výslech, konfrontace, rekognice, rekonstrukce, prohlídka, pátrání a kriminalistický experiment.⁴⁹

4.2.3 Kriminalistické prostředky a postupy

Mezi kriminalistické prostředky patří různá technická zařízení, přístroje, materiály, nástroje, postupy, způsoby a pravidla jejich použití. Dle charakteru se prostředky dělí do tří základních skupin, a to na: obecně využívané v různých oblastech lidské společnosti jako je stereomikroskop, biologický mikroskop, váhy, různá měřidla, osvětlovací zařízení, fotoaparáty, videotechnika. Druhou skupinou jsou prostředky upravené ke kriminalistickému využití, např. komparační mikroskop. Poslední skupinu tvoří prostředky speciálně zhotovené ke kriminalistickému využití, kam spadá starší portrétní identifikátor Identikit, počítačový systém PORIDOS, specializovaná dokumentační technika LUCIA nebo daktyloskopický komparátor.⁵⁰

Dalším dělením prostředků je z hlediska procesu odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti. Řadí se sem prostředky sloužící k vyhledávání stop a znaků, např. detektor kovů. Prostředky používané k fixaci a k zajišťování stop, např.: fotoaparáty, náčrtky, plány, odlitky. Dále prostředky používané při znaleckém zkoumání stop a jiných věcných důkazů, např. profesionální přístroje znalců a soudních lékařů. A také komplexní prostředky, jako je např. mobilní kriminalistická laboratoř.⁵¹

Kriminalistický postup je způsob činností při vyhledávání, zajišťování, zkoumání a hodnocení důkazů. Je to logická a efektivní činnost při organizování a plánování kriminalistické praktické činnosti, přípravě a provádění kriminalistických metod. Volba postupu je značně variabilní, jelikož záleží na charakteru určité situace. Cílem je získat důkazní informace, zamezit útěku podezřelých osob, zamezit realizaci nelegálních zisků, překazit zničení důkazů.⁵²

⁴⁹ STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 11-13

⁵⁰ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 10.

⁵¹ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 10-11.

⁵² STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 13-14.

5 ZVLÁŠTNÍ ZPŮSOBY DOKAZOVÁNÍ

Zvláštní způsoby dokazování byly do trestního řádu zavedeny novelou z roku 2001, která byla provedena zákonem č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002. Samostatnými a často využívanými důkazními prostředky jsou konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě. Až do novely nebyl jejich postup konání v trestním řádu dostačujícím způsobem vymezen. Konfrontace byla stručně obsažena v ustanovení § 94, rekognice byla pouze zmíněna v § 93 odst. 2 a o vyšetřovacím pokusu, rekonstrukci a prověrce na místě nepadla ani zmínka. Proto jsou v souladu s poznatky kriminalistiky a praxe definovány v ustanoveních § 104a - §104e. Trestní řád pokládá tyto důkazní prostředky za samostatné trestněprocesní úkony. Při jejich provádění jsou zákonem určeny v jednotlivých ustanoveních procesní podmínky, jež je nutné dodržovat. Tyto důkazní prostředky je třeba zkoumat i z hlediska kriminalistického, jelikož jsou kriminalistickou vědou považovány za metody kriminalistické praktické činnosti, především jedná-li se o plánování, taktiku provedení a jejich dokumentaci.^{53,54}

Obligatorní forma dokumentace všech procesních úkonů je protokol. Protokol je vymezen v ustanovení § 55 - § 58 trestního řádu. V ustanovení § 55 odst. 1 jsou uvedeny obecná ustanovení o sepsání protokolu a také povinnost o každém úkonu sepsat protokol, nestanoví-li zákon jinak. Odstavec 3 § 55 trestního řádu předepisuje způsob provedení dokumentace zvláštních způsobů dokazování. V protokolu o konfrontaci je nutno uvést doslovné výpovědi konfrontovaných osob, položené otázky a odpovědi. V protokolu o rekognici je potřeba, aby byl podrobně sepsán průběh úkonu, pořadí ukázaných osob či věcí, doba a podmínky jejich pozorování a následné vyjádření. V přípravném řízení je zapotřebí pořádit i videonahrávku. V protokolu o vyšetřovacím pokusu, rekonstrukci a o prověrce na místě musí být detailně popsány okolnosti, za kterých byly úkony konány, obsah a výsledky. Je-li to možné, jsou opatřeny videonahrávky, náčrtky a další vhodné pomůcky, které se doplní k protokolu.⁵⁵

⁵³ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování (úvod)* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=102>>.

⁵⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 914.

⁵⁵ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 3. vydání. Praha : Leges, 2012, s. 608-609.

5.1 Konfrontace

5.1.1 Zákonná úprava konfrontace

Konfrontace je po novele z roku 2001 vymezena v ustanovení § 104a trestního řádu. V trestním řádu ale byla upravena už dříve jako zvláštní druh výslechu.⁵⁶

„Konfrontace je procesní úkon již dříve vyslechnutých osob, jejichž výpovědi v závažných okolnostech nesouhlasí, s cílem odstranit rozpory. Podle procesního postavení konfrontovaných osob rozlišujeme konfrontaci mezi obviněným a spoluobviněným, obviněným a svědkem, mezi svědky. Zákonodárce nestanoví, mezi kolika osobami může být konfrontace provedena. Nauka i praxe doporučují postavit tváří v tvář zásadně jen dvě osoby.“⁵⁷

Konfrontace se provádí, pokud se výpověď obviněného v závažných okolnostech neshoduje s výpovědí svědka nebo spoluobviněného. A naopak, pokud výpověď svědka nesouhlasí s výpovědí obviněného či jiného svědka. Jedná se o závažné okolnosti, na nichž závisí rozhodnutí o vině či nevině. Osoby musejí být nejdříve vyslechnuty a jejich výpověď zapsána do protokolu a až poté z důvodu nejasností lze provést konfrontaci. Konfrontace se dělí na dvě části. Osoby se postaví tváří v tvář a vybídnu se, aby se v přímé řeči vyjádřily k okolnostem, ve kterých se jejich výpovědi rozcházejí. Tato první část má potvrdit či vyvrátit dřívější výpověď osoby. Druhá část má poskytnout nová fakta. Vyslýchaná osoba se vybídne, aby uvedla informace, o nichž dosud nevyprávěla. Po skončení výslechu obou osob může vyslýchající požadovat odpovědi na doplňující otázky. Jasně a srozumitelné otázky směřují k odstranění neúplnosti, nejasností a rozporů. Pokud vyslýchající dá souhlas, mohou si i konfrontované osoby navzájem položit pár otázek. Nemluví-li konfrontovaná osoba českým jazykem, přibere se tlumočnick.⁵⁸ Psychologický účinek situace při realizaci tohoto úkonu má pomoci k odstranění nepravdivých či nepřesných informací ve výpovědích konfrontovaných osob.⁵⁹

⁵⁶ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 3. vydání. Praha : Leges, 2012, s. 700.

⁵⁷ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 3. vydání. Praha : Leges, 2012, s. 700.

⁵⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 914-920.

⁵⁹ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-konfrontace* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=103>>.

Jiné jsou pokyny při konfrontaci o výpovědi obviněného a o svědcích. Je-li to nezbytně nutné pro objasnění věci, může podstoupit konfrontaci i osoba mladší patnáct let. V těchto výjimečných případech se použije § 102. Při výslechu je ale zapotřebí dbát na to, aby nebyl poškozen duševní a mravní vývoj osoby. Proto se výslech musí provádět zvláště šetrně a po obsahové stránce tak, aby už nebylo zapotřebí jej opakovat. Na správný průběh výslechu dohlíží pedagog či jiná osoba, která má zkušenosti s výchovou mládeže. Může-li to přispět k správnému provedení výslechu, mohou na průběh konfrontace dohlížet i rodiče osoby mladší patnáct let. Tyto přihlížející osoby mohou navrhnout přerušování, ukončení nebo odložení konfrontace na pozdější dobu, má-li úkon nepříznivý vliv na psychický stav. V případě, že nehrozí nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení návrhu vyhoví. Konfrontace mladistvého se uskutečňuje pouze v řízení před soudem mládeže. Dále se konfrontace nemůže zúčastnit svědek, jehož totožnost musí být utajena z příčin uvedených v § 55 odst. 2. Pominou-li však důvody k utajení svědka, může se dodatečně konfrontace provést. Jestliže je potřeba po skončení konfrontace znovu vyslechnout osoby, provede se výslech už odděleně. Na tento oddělný výslech platí všechna obecná pravidla o výslechu obviněného a svědka.⁶⁰

V trestním řádu je dále uvedeno, že konfrontace se vykonává pouze v řízení před soudem. Vůdčí myšlenkou novely totiž bylo přenést těžiště dokazování z přípravného řízení před soudem. Přispěje-li to zřetelně k objasnění věci, lze výjimečně konfrontaci provést před podáním obžaloby.⁶¹ V tomto případě se o tomto kroku informuje obhájce obviněného. Obhájce může být přítomen, obzvláště jestliže uvedl v přípravném řízení, že se chce zúčastnit vyšetřovacích úkonů. Jde-li o případ, kdy jednou z konfrontovaných osob je cizinec, mohou se zúčastnit úkonu i pracovníci příslušných orgánů cizího státu.⁶²

Konfrontace je neopakovatelný procesní úkon. Používá se jen ve výjimečných případech, kdy nelze závažné nejasnosti odstranit jinak. V ustanovení § 104a jsou

⁶⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 914-920.

⁶¹ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-konfrontace* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=103>>.

⁶² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 918.

definovány podmínky pro postup konfrontace. Nedodržení těchto podmínek může mít až takové dopady, že zjištěné výsledky nakonec nebudou moci být použity jako důkaz.⁶³

Nezbytně nutné je zpracovat o vykonané konfrontaci protokol. Uvedeny musí být doslovné výpovědi, znění podaných otázek, odpovědi na ně a popřípadě další podstatné okolnosti. Důležitým prvkem může být i chování konfrontovaných osob, reakce na jejich odporující si tvrzení, jejich vyjádření k otázkám a jejich přesvědčení o svých výpovědích. Nakonec každá osoba svou výpověď se všemi uvedenými údaji podepíše. V některých případech je žádoucí opatřit o průběhu úkonu obrazový a zvukový záznam, a to z důvodu spolehlivějšího zachycení a posouzení reakce osob.⁶⁴

Konfrontace je provedena buďto rozhodnutím vyslyšajícího orgánu nebo na návrh obviněného, svědka nebo poškozeného. Zapotřebí je ale pozorně zvážit nutnost provedení úkonu. Nevhodné je konat konfrontaci v případech, v kterých je zřejmé, že svědek tváří v tvář nebude schopen výpovědi či svou výpověď negativně zkomolí, tedy jedná-li se o oběť brutálního nebo sexuálního zneužití, u níž by provedení úkonu bylo velice traumatizující, nebo v případě, pokud se jedná o svědka, který by mohl tváří v tvář s obžalovaným pocítit lítost nebo naopak mstu.⁶⁵

5.1.2 Kriminalistické aspekty konfrontace

Konfrontace se v praxi svým provedením podobá výslechu. Za její průběh a správné provedení je zodpovědný kriminalista. Předem připravený postup konfrontace je potřeba připravit co nejkvalitněji, jak po organizační stránce, tak i obsahové a materiálnětechnické. Po organizační stránce se konfrontace dělí do několika na sebe navazujících se fází. Jimiž je příprava, vlastní průběh úkonu, jeho dokumentace a vyhodnocení.⁶⁶

V průběhu přípravy na konfrontaci kriminalista nejdříve na základě výpovědi určí jaké neshodné informace je potřeba řešit. Připraví si otázky, jejich pořadí a také pořadí účastníků při pokládání otázek. Začíná se od otázek jednodušších a pokračuje až po ty těžší. Povinností je, aby otázky byly charakteru kontrolního a upevňujícího,

⁶³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha : Leges, 2013, s. 431-432.

⁶⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 918.

⁶⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 915-916.

⁶⁶ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-konfrontace* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=103>>.

nikoliv usvědčujícího. Důležitá je též samotná formulace otázek, aby z nich vyslychající osoba nevyčetla instrukce či informace pro svou odpověď, dále si připravit reakci na odpověď konfrontované osoby. Při sestavování plánu konfrontace je prvním nezbytným krokem kriminalisty řádně prostudovat výpovědi, seznámit se s vlastnostmi osob a jaký mezi sebou mají vztah. Cílem je odhalení všech rozdílů ve výpovědích osob a objevení neshod při porovnání výpovědi s výsledky dokazování. V praxi se doporučuje vypsát si zjištěné neshody a konfrontaci zaměřit k těm nejzávažnějším.⁶⁷

Dalším úkolem je vhodné zvolení termínu konfrontace. Úkon by měl být nečekaný, aby nedošlo k ovlivňování konfrontovaných osob a k jejich domluvě. Důležité je nepodcenit přípravu setkání oběti s pachatelem tváří v tvář. Dále je nutné vybrat vyhovující místnost a posadit konfrontované osoby, tak aby si hleděly do očí. V jejich blízkosti musí být jejich obhájce. Kriminalista zaujme takové místo, z kterého má dobrý rozhled na všechny zúčastněné osoby a dostatek prostoru pro rozložení svých materiálů. Kvůli bezpečnosti je nutné zajisti ostrahu ozbrojenými policisty nebo příslušníky Justiční stráže. Pro případ, že by podezřelý či obviněný chtěl utéci nebo kdyby došlo k fyzickému napadení osob mezi sebou.^{68,69}

Na začátku konfrontace si nejdříve kriminalista ověří totožnost konfrontovaných a poví důvod konfrontace. Poté konfrontované osoby musí poučit o právech a povinnostech podle jejich procesního postavení a prověřit, zda se osoby znají a popřípadě jejich osobní vztah objasnit. Zdůrazní se, že každá osoba může mluvit teprve poté, až bude vyzvána ke slovu. Následuje objasnění rozdílů v předchozích výpovědích. První otázka se položí osobě, u níž se soudí, že její výpověď je věrohodnější. V některých případech to může být naopak. Tím chce kriminalista dosáhnout psychologického efektu, zda u pravdivě vypovídající osoby její odpověď vyvolala rozhořčení. Po zodpovězení každé otázky se vyzve druhá osoba, aby se následně vyjádřila k tomu, co slyšela. Po vyjasnění všech připravených otázek může kriminalista dávat doplňující a upřesňující otázky. V závěru konfrontace si osoby mohou položit pár otázek navzájem, ale jen se souhlasem kriminalisty. Úkolem kriminalisty je zvolit vhodnou dobu ukončení konfrontace. Ihned po ukončení úkonu jsou konfrontovaní

⁶⁷ STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 131-133.

⁶⁸ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-konfrontace* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=103>>.

⁶⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 337.

důkladně vyslechnuti. Následující výslech je směřován ke všem položeným otázkám, k problémům, které nastaly, a ke změnám informací. Průběh každé konfrontace bude odlišný, jelikož záleží na tom, jak bude daná situace probíhat.⁷⁰

Celý průběh konfrontace musí být pečlivě dokumentován. Základním dokumentem o vykonání konfrontace je protokol, který vypracovává kriminalista. Postup úkonu je zapotřebí zaznamenávat průběžně a doslovně v přímé řeči a zapsat i postřehnuté neverbální projevy a pokusy o narušení konfrontace. Dále musí protokol obsahovat doslovné znění položených otázek a odpovědí na ně. Text konfrontovaných osob je vhodnější upravit graficky, aby bylo možné rozlišit výpovědi na první pohled. Protokol musí být všemi zúčastněnými podepsán.⁷¹ Průběh konfrontace je vhodné zdokumentovat i technickými prostředky. Kriminalista se dohodne s kriminalistickým technikem, jak bude konfrontace dokumentována. Základním technickým dokumentem je audiozáznam. Mikrofony musí snímat hlasy kriminalisty a konfrontovaných osob. Dalším technickým dokumentem je videonahrávka. K tomu je zapotřebí, aby byla místnost dostatečně osvětlena. Nejvhodnějším způsobem je užití tří kamer. Dvě kamery pro nepřetržité natáčení konfrontovaných osob a třetí kameru pro snímání celé scény. Konečný záznam je sestřihán. Je nutné, aby kamery měly kvalitní mikrofony a mohly zároveň zachycovat i zvuk.⁷²

Konečnou fází je vyhodnocení konfrontace. Končí jen dvěma způsoby, a to, že dojde k odstranění neshod, nebo naopak. Konfrontace je velice náročný úkon, a tak se často stává, že končí neúspěšně. Má však podstatný význam pro určení dalšího postupu ve vyšetřování.⁷³

5.2 Rekognice

5.2.1 Zákonná úprava rekognice

Pravidla postupu dalšího zvláštního způsobu dokazování jsou uspořádána v ustanovení § 104b trestního řádu. Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. nezrušila ustanovení § 93 odst. 2, které dosud obecně vymezuje rekognici.

⁷⁰ STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 134-139.

⁷¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 338.

⁷² FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-konfrontace* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=103>>.

⁷³ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-konfrontace* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=103>>.

Nicméně toto vymezení lze považovat za nepoužitelné, jelikož přednost má úprava rekognice, která je podrobně vymezena v § 104b TR.⁷⁴

„Rekognice, resp. poznávací řízení, je důkazním prostředkem, spočívající v tom, že podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznává a tím ztotožňuje konkrétní osobu či věc.“⁷⁵

Je to tedy specifická forma výslechu podezřelého, obviněného či svědka. Smyslem úkonu je, aby ztotožňující osoba znovu poznala určitou osobu nebo věc. Identifikace osoby či věci je důkazně podstatná. Ztotožňující osoba tak koná podle faktů, které vnímala svými smysly.⁷⁶

Rekognice se provádí, je-li pro trestní řízení podstatná. Úkolem ztotožňující osoby je identifikace osoby, věci, popřípadě zvířete. Poznávaná osoba může být jak živá tak i mrtvá a věc může být movitá i nemovitá. Zřídka se stává, že by objektem rekognice byl svědek, mnohem častěji se jedná o podezřelého či obviněného. U mrtvol se úkonem vyšetřuje jejich totožnost. Movitými věcmi jsou předměty odcizené, zbraně, jiné nástroje sloužící ke spáchání trestného činu nebo věci, které byly na místě činu pachatelem zapomenuty nebo zanechány. U nemovitých věcí se v praxi využívá prověrka výpovědi na místě. Objekty se identifikují ve skupinách s dalšími podobnými objekty, samostatně nebo postupně jeden po druhém.⁷⁷

Před samotným úkonem je nutné ztotožňující osobu vyslechnout. Vyslýchaná osoba nejprve musí popsat konkrétní osobu či věc, která má být identifikována. Dále uvést potřebné údaje, jako čas a místo, kde s osobou či věcí přišla do kontaktu. Důležité je, aby si vyslýchaná osoba vzpomněla na veškeré podstatné náležitosti. Co viděla, slyšela a charakterizovala vlastnosti osoby nebo věci, které je odlišují od ostatních. Cílem výslechu je též získat významné znalosti pro ohodnocení rekognice. Proto je zapotřebí také směřovat výslech na vlastnosti ztotožňující osoby, které mají vliv na její vnímání, zapamatování a napodobení. Mezi ně patří zrak, sluch, vlastnosti paměti apod. Výslech může výrazně pomoci ztotožňující osobě k vybavení zvláštností před

⁷⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 923.

⁷⁵ CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní.* 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2006, s. 369.

⁷⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 922.

⁷⁷ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-rekognice* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=104>>.

samotným úkonem. Nutností je zabránit tomu, aby před úkonem poznávací objekt nebyl spatřen osobou, která ho znovupoznává. Například zahlédnutí osoby v čekárně nebo věci v úřední místnosti. V tomto případě by výsledky neměly žádnou důkazní hodnotu.⁷⁸

Trestní řád upravuje jak rekognici objektů in natura, v ustanovení § 104b odst. 3 TŘ, tak i rekognici podle fotografií v ustanovení § 104b odst. 4 TŘ. Prioritní je vždy úkon in natura, v případě, že to není možné, provede se podle fotografií. Nejčastějším důvodem pak bývá, když podezřelá osoba není ještě zjištěna. V rekognici in natura se poznávaná osoba odkryje podezřelému, obviněnému či svědkovi nejméně mezi třemi podobnými osobami. Pokud má být osoba poznána podle hlasu, ukazující osoby budou v libovolném pořadí hovořit. V případě, kdy není možné osobu ukázat, použijí se fotografie. Osoby na fotografiích musí být podobného typu. Jestliže v předešlém výsledku ztotožňující osoba uvedla zvláštní znamení, např. pihy na obličeji, tetování, jizvy, vousy, apod., musí tato znamení mít buďto všechny osoby nebo žádná z ukazovaných osob. Fotografie se předloží ztotožňující osobě. Je-li poznávána věc, ukáže se ztotožňující osobě ve skupině věcí podobného druhu.^{79,80}

Rekognice je brána jako neopakovatelný úkon trestního řízení, poněvadž opakované ukázání poznávané osoby či věcného objektu by vedlo k nevhodnému ovlivňování poznávacích schopností ztotožňující osoby. Lze provést nejdříve rekognici podle fotografií a poté rekognici in natura. Mezi úkony musí být časový rozestup. K úkonu se vždy vezme minimálně jedna nezúčastněná osoba. Pro úkon, konaný před zahájením trestního stíhání, platí ustanovení § 158a TŘ. Není ovšem evidentní, jestli účast soudce je nutná při všech druzích rekognice, např. při rekognici podle fotografií či při ztotožňování věcí. V těchto případech se tato podmínka zdá jako nepřiměřená povaze a významu úkonu. K rekognici je však potřeba vzít nezúčastněnou osobu. Soudce takovou osobou není.⁸¹ K jistým pochybnostem dochází i tehdy, jestliže je rekognice vykonána jako neodkladný a neopakovatelný úkon za účasti soudce. Soudce svou účastí ručí za jistou objektivitu uskutečněného úkonu. Otázkou však zůstává, jestli

⁷⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 925.

⁷⁹ FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné a procesní.* České Budějovice : VŠERS, 2007. s. 276.

⁸⁰ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 3. vydání. Praha : Leges, 2012, s. 701.

⁸¹ CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní.* 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2006, s. 369-370.

se jedná o neodkladný a neopakovatelný úkon. To posuzuje soud při hlavním líčení. Někdy se stává, že je jiného mínění. V tom případě se k výsledkům rekognice nepřihlíží.⁸²

Pro rekognici konanou za přítomnosti osoby mladší než patnáct let je nutné aplikovat zvláštní ustanovení, které platí pro výslech takové osoby. Jedná se o § 102 TŘ, který se aplikuje podobně. Výslech takové osoby je zapotřebí provádět obzvláště šetrně a po obsahové stránce tak, aby již nemusel být opakován. Na správné provedení rekognice dohlíží pedagog či jiná osoba, která má zkušenosti s výchovou mládeže. Účastnit se též mohou i rodiče osoby mladší než patnáct let. Tyto přihlížející osoby mohou navrhnout přerušování, ukončení nebo odložení rekognice na pozdější dobu, má-li úkon nepříznivý vliv na psychický stav vyslýchaného. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení návrhu vyhoví. Mnohem obtížněji probíhá rekognice za účasti utajovaného svědka z důvodů uvedených v § 55 odst. 2 TŘ. V takovém případě lze úkon vykonat jen tehdy, když se udělají všechna potřebná opatření k ochraně utajení identity svědka. S tímto svědkem lze úkon provést, je-li svědek ztotožňující osobou a ne poznávanou osobou.^{83,84}

O uskutečněné rekognici je nutné sepsat protokol. Mimo obecných zásad platných pro protokolaci určuje § 55 odst. 3 věta druhá zvláštní obsahové náležitosti protokolu o rekognici. Je nutné podrobně uvést okolnosti, za kterých byla rekognice prováděna, pořadí ukázaných osob či věcí ztotožňující osobě, dobu a podmínky jejich pozorování a vyjádření. Z protokolu by mělo být jasné, jak byl úkon připraven, proveden a jakých výsledků bylo docíleno. Vhodné je též úkon zdokumentovat fotograficky a pořídit audiozáznam celého průběhu rekognice. Tato dokumentace slouží k přesnějšímu zachycení a zhodnocení chování osoby.⁸⁵

⁸² FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-rekognice* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=104>>.

⁸³ FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné a procesní*. České Budějovice : VŠERS, 2007. s. 277.

⁸⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 929.

⁸⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 928.

Po ukončení rekognice je možno podezřelého, obviněného nebo svědka ještě jednou vyslechnout, je-li potřeba odstranit nejasnosti mezi jejich výpovědi s výsledky rekognice.⁸⁶

5.2.2 Kriminalistické aspekty rekognice

Kriminalistická rekognice je speciální metoda kriminalistické praxe. Jejím cílem je identifikace již dříve spatřeného objektu. Je jednou z forem kriminalistické identifikace, založené na psychickém procesu znovupoznávání na základě informací uchovaných v paměťových stopách. Je tedy realizována za předpokladu, že v paměti ztotožňující osoby jsou uchovány paměťové stopy, přičemž ukazovaný objekt je objektem prověřovaným, který může, ale i nemusí být objektem hledaným. Cílem je ztotožnění dříve spatřeného objektu nebo vyřazení ukazovaných objektů.⁸⁷

Praktické provedení rekognice je možné rozdělit do několika fází. Nejprve kriminalista musí rozhodnout o provedení úkonu. Je zapotřebí zvážit, zda nejsou k dispozici věrohodnější důkazy, čímž je myšlen například jednoznačný znalecký posudek nebo výpověď svědka. Pokud při výslechu ztotožňující osoba řekne, že si není jistá, že by poznávanou osobu identifikovala, je nutné řádně rekognici zvážit. Pokud však kriminalista dojde k rozhodnutí, že úkon bude účelný, musí zabránit důležitým okolnostem. Za prvé nesmí být poznávaný objekt nebo jeho fotografie ukázány ztotožňující osobě před úkonem, za druhé musí předejít potřebě dodatečně opakovat rekognici a za třetí obstarat kvalitní zdokumentování úkonu. Z důvodu procesu zapomínání je nejlepší provést rekognici co nejdříve po spáchání trestného činu.⁸⁸

Příprava rekognice zahrnuje určení místa a stanovení podmínek k provedení úkonu, výběr vhodných figurantů, zabránění útěku podezřelého či obviněného, určení způsobu zadokumentování úkonu a přichystání materiálně-technických podmínek k vykonání úkonu. Určení místa rekognice probíhá na základě podoby místa, kde ztotožňující osoba spatřila poznávanou osobu. Realizovat rekognici v exteriéru bývá velkým problémem a koná se jen tehdy, pokud je to opravdu důležité. Děje se tak například za předpokladu, že svědek pozná pachatele trestného činu podle chůze. Pozorovaná osoba však nesmí o rekognici vědět, aby vědomě neměnila chůzi, proto

⁸⁶ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 3. vydání. Praha : Leges, 2012, s. 701.

⁸⁷ STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 155.

⁸⁸ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-rekognice* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=104>>.

ztotožňující osoba bude poznávanou osobu sledovat z úkrytu. Tento způsob úkonu je sice dovolený, ale přesto musí být jeho zpracování promyšlené. V případě, že místo setkání není prioritní, koná se úkon v interiéru, v uspokojivě velké místnosti. Dobře vybavené policejní budovy mají speciálně upravenou místnost s výhledem přes polopropustné zrcadlo, přes které ztotožňující osoba sleduje figuranty. Kriminalistická praxe doporučuje více figurantů, než je uvedeno v zákoně. Zpravidla bývá ztotožňující osobě ukázáno pět objektů. Figuranti musí být vzhledově podobného typu se zhruba stejnou výškou, váhou a celkovou vizáží.⁸⁹

Kriminalista odpovídá za celý průběh úkonu. Před samotným úkonem musí být ztotožňující osoba vyslechnuta, poučena o tom, jak se má chovat, jaká má práva a povinnosti a poučena o následcích krivého obvinění. Figuranti musí být poučeni též. Poznávaná osoba si sama vybere číslo označení a místo mezi figuranty. Osobu lze poznávat podle vzhledu nebo podle hlasu. Tato fáze rekognice je nejdůležitější. Celý úkon řídí kriminalista, nikdo jiný mu do úkonu nesmí zasahovat. Při poznávání osoby ztotožňující osoba nespěchá, poskytne se jí dostatečný čas na prohlédnutí figurantů. Mezi ztotožňující osobou a figuranty nemusí být v každém případě nepropustné zrcadlo. V takovém případě je nutné ztotožňovanou osobu poučit o tom, že před figuranty na sobě nesmí nechat znát, že osobu poznala. Kriminalista by měl být ztotožňující osobě morální oporou. Po prohlédnutí figurantů je ztotožňující osoba odvedena do zázemí. Před kriminalistou, eventuelně i obhájcem a dalšími nezúčastněnými osobami řekne číslo figuranta, kterého má za poznávanou osobu a proč.⁹⁰

Kriminalistická praxe dovoluje provedení ještě jedné rekognice hned po sobě. Poznávaná osoba si opět může vybrat libovolné místo. Důležitou zásadou u tohoto úkonu je zabránění přímého kontaktu ztotožňující osoby s osobou poznávanou, například na toaletě nebo v čekárně. Kriminalistický technik má na starosti videodokumentaci. V praxi se doporučuje, aby jedna kamera snímala ztotožňující osobu a druhá figuranty. O celém průběhu rekognice je nezbytné sepsat protokol. Patříčná

⁸⁹ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-rekognice* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=104>>.

⁹⁰ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-rekognice* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=104>>.

pozornost je věnována obsahové stránce. Protokol obsahuje, která osoba byla poznána a proč. Všechny zúčastněné osoby musí protokol podepsat.⁹¹

Výsledky rekognice a její průběh závisí na hodnocení a prověřování. V první řadě se porovnávají výsledky rekognice s jinými dosud získanými důkazy. Dále se kontroluje i to, jestli se příprava, průběh a dokumentace úkonu shodují s procesními nároky a doporučením kriminalistiky. Hodnocení probíhá na základě obsahu výpovědi ztotožňující osoby a v ní uvedených individuálních znaků poznávaného objektu. Čím více uvedených znaků, tím je výsledek úkonu věrohodnější.⁹²

5.3 Vyšetřovací pokus

5.3.1 Zákonná úprava vyšetřovacího pokusu

Po novele trestního řádu z roku 2001 je vyšetřovací pokus upraven v ustanovení § 104c TŘ. Před účinností novely trestní řád neupravoval postup vyšetřovacího pokusu a soudní praxe ho do té doby uznávala k důkazu jako zvláštní druh ohledání.⁹³

„Vyšetřovací pokus je důkazní prostředek, jímž se v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách pozorováním prověřují nebo upřesňují skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě se zjišťují nové skutečnosti důležité pro trestní řízení. Účelem vyšetřovacího pokusu je prověrka existujících nebo získání nových důkazů, prověrka předpokladů o existenci či neexistenci skutečností, jevů, faktů nebo událostí v určitých podmínkách, prověrka způsobu průběhu skutečnosti nebo jevů, anebo zjištění okolností vedoucích ke spáchání trestného činu nebo události.“⁹⁴

Jedná se tedy o procesní úkon, kterým se prošetřuje, ověřuje a upřesňuje, jestli se určitá skutečnost stala nebo mohla stát jistým způsobem a za daných podmínek. Zároveň může pomoci i k získání nových důkazů.⁹⁵

⁹¹ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-rekognice* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=104>>.

⁹² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 353-354.

⁹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád 1 § 1 až § 179. Komentář 1.6.* doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 933.

⁹⁴ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-vyšetřovací pokus*[online].2008-04-26. [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=105>>.

⁹⁵ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 3. vydání. Praha : Leges, 2012, s. 703.

Prověření nebo upřesnění dosavadních důkazů bude nutné tehdy, když si důkazy navzájem odporují a jejich rozdíly není možné odstranit jinak. Prověřuje se pravdivost konkrétních výroků obsažených ve výpovědích. Jedná se o výroky důležité pro trestní řízení, o kterých jsou pochybnosti, eventuelně jsou-li v nich nepřesnosti. Během úkonu se vyšetřuje, jestli svědek mohl pozorovat konkrétní událost ze vzdálenosti, kterou uváděl, jestli se jedná o vzdálenost větší nebo menší, zdali mohl tuto událost vidět za šera, za umělého osvětlení nebo pouze za denního světla, v určité denní a roční době, z jakého místa mohl událost vidět a z jakého už ne, atd. Prověření a upřesnění je možné i u různých fyzikálních, chemických, technických a technologických dějů. Například na jakou vzdálenost bylo technicky možné zabrzdit určité vozidlo, které jelo konkrétní rychlostí po dané části vozovky a za stanovených místních a meteorologických podmínek.⁹⁶

Provedení tohoto úkonu se nerealizuje, pokud je to vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelé, obviněné, spoluobviněné, poškozené nebo svědkovi netaktní nebo pokud jde cíle vyšetřovacího pokusu dosáhnout jinak. Ze zákona jsou dány dvě okolnosti, za nichž se nedovoluje konat vyšetřovací pokus. Za první, že se nepodaří řádně vytvořit podmínky pro vyšetřovací pokus. Druhou překážkou může být chování zúčastněných osob na úkonu, a to je-li pravděpodobné, že svým chováním překazí nebo značně ztíží průběh úkonu. V takovém případě se účelu vyšetřovacího pokusu dosáhne jinými důkazními prostředky.⁹⁷

Zásadou konání vyšetřovacího pokusu v přípravném řízení je účast alespoň jedné nezúčastněné osoby. Jedná se o osobu odlišnou od orgánů činných v trestním řízení, kterou není ani podezřelý, obviněný, spoluobviněný, poškozený a ani svědek. Nezúčastněnou osobou může být účast figuranta, který se podílí na úkonu, za účelem předvedení určité činnosti nebo chování. Účast nezúčastněné osoby lze prominout jen v případě, že se nepodaří přítomnost nezúčastněné osoby zajistit, a tím by hrozilo zmaření provedení vyšetřovacího pokusu. Dochází k tomu v případě, kdy je potřeba vyšetřovací pokus uskutečnit neprodleně.⁹⁸

⁹⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 934.

⁹⁷ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 3. vydání. Praha : Leges, 2012, s. 703-704.

⁹⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 936.

Vyšetřovacího procesu se mohou zúčastnit další osoby. Nutnost jejich přítomnosti při úkonu závisí na povaze věci a na skutečnostech, které dosud v trestním řízení vyšly najevo. Přibrání znalce, podezřelého, obviněného či svědka je nezbytné v případech, ve kterých je jejich přítomnost důležitá pro zdárný průběh úkonu. V takovém případě musí být patřičně poučeni podle svého procesního postavení. Dále se mohou přibrat k provedení úkonu konzultanti, pokusné osoby nebo figuranti. Figurant by měl být podobný osobě, kterou při vyšetřovacím pokusu bude představovat. Měl by být přibližně stejného věku, podobného typu, výšky, váhy a celkové vizáže.⁹⁹

Zúčastní-li se úkonu osoba mladší než patnáct let, použije se opět přiměřeně ustanovení § 102 o provádění výslechu osoby mladší než patnáct let. Úkon je zapotřebí provádět obzvláště šetrně a po obsahové stránce tak, aby již nemusel být opakován. Je nutné, aby na správný průběh vyšetřovacího pokusu dohlížel pedagog či jiná osoba, která má zkušenosti s výchovou mládeže. Vyšetřovací pokus lze provádět i za přítomnosti rodičů osoby mladší než patnáct let. Tyto přibrané osoby mohou navrhnout přerušování, ukončení nebo odložení úkonu na pozdější dobu, má-li úkon nepříznivý vliv na psychický stav osoby mladší než 15 let. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení takovému návrhu vyhoví.¹⁰⁰

Přítomnost podezřelého, obviněného, poškozeného a svědka, který má právo odepřít výpověď, je dobrovolná, proto tyto osoby mohou být při vyšetřovacím pokusu nahrazeny figuranty. Nelze je tedy k účasti při úkonu nutit. Může se ale požadovat vydání věci podstatné pro trestní řízení a pro vyšetřovací pokus. Je-li zapotřebí osoby po vyšetřovacím pokusu vyslechnout, musí se už dostavit. Znalec svou účast na úkonu odmítnout nemůže, pokud je to nutné vzhledem k povaze věci a ke skutečnostem, které vyšly najevo.¹⁰¹

O celém průběhu úkonu je nezbytné sepsat protokol. Kromě obecných zásad platných pro protokolaci určuje § 55 odst. 3 věta třetí zvláštní obsahové náležitosti protokolu o vyšetřovacím pokusu. Do protokolu je zapotřebí podrobně popsat okolnosti, za kterých byl úkon konán, jeho obsah a výsledky. Případně se mohou poříditi obrazové

⁹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 937.

¹⁰⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 937.

¹⁰¹ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 3. vydání. Praha : Leges, 2012, s. 704.

záznamy, náčrtky a jiné vyhovující pomůcky, které se přidají k protokolu. V protokolu se především uvedou okolnosti, za kterých byl úkon konán a jejich případná shoda s okolnostmi, za kterých mělo dojít k posuzované události, zapíše se rozdíly a jejich vliv na výsledek vyšetřovacího pokusu. Pokud byly použity některé pomůcky, přístroje, nástroje či jiné předměty, uvede se jaké. Zaznamená se i stupeň osvětlení, viditelnosti, dohlednosti, slyšitelnosti a klimatické podmínky. Zapotřebí je uvést i zdravotní stav a způsobilost všech zúčastněných. Konečnou fází protokolace je zaznamenání souhlasu jednotlivých zúčastněných osob, zdali odpovídají uvedené informaci v protokolu s průběhem úkonu a dosaženými výsledky. Toto prohlášení má význam pro hodnocení tohoto důkazu. Protokol o vyšetřovacím pokusu se pokládá za listinný důkaz, jenž se v hlavním líčení přednese a předloží k nahlédnutí stranám. Pokud je k dispozici i audiovizuální záznam, přehraje se.¹⁰²

5.3.2 Kriminologické aspekty vyšetřovacího pokusu

Využívání vyšetřovacího pokusu přispívá do procesu kriminologického objasňování prvky vědeckého přístupu a prvky přesnosti. Vyšetřovací pokus je používán jako samostatný kriminologický úkon nebo jako součást jiných kriminologických metod objasňování, jako například rekonstrukce, prověrky na místě či rekognice.¹⁰³

Cílem vyšetřovacího pokusu je prověření již zjištěných důkazů, získání nových důkazů, prověření verzí o možnosti či nemožnosti existence události za určité situace a určitým způsobem a zjištění okolností, které vedly ke spáchání konkrétního trestného činu.¹⁰⁴

Význam kriminologického pokusu spočívá v tom, že kriminolog může jeho aplikací sám vyvolat jevy podobné zkoumanému jevu, záměrně měnit podmínky, oddělovat je a měnit některé z nich při zachování ostatních podmínek. Dále smí pokus opakovat a tím snížit možnost chybného výsledku na minimum. Může okamžitě zkoumat vyvolané jevy a podmínky, za kterých vznikly či probíhaly. Tím se získají podstatné informace o skutečné události.¹⁰⁵

¹⁰² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 935.

¹⁰³ ŠIMOVIČEK, I., a kol. *Kriminalistika.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 283.

¹⁰⁴ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2005, s. 148.

¹⁰⁵ STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická taktika.* 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 182.

Dle povahy se kriminalistické pokusy dělí na pokusy senzorické a situační. Senzorickými pokusy se ověřují možnosti vnímání konkrétní situace lidskými smysly. Prošetřuje se, zda dotyčný z určitého místa a za určité situace mohl vidět nebo slyšet to, co tvrdí. Situačními pokusy se prověřují možnosti uskutečnění konkrétní činnosti za určitých podmínek nebo určitou osobou, možnosti vzniku konkrétního jevu a možnosti průběhu vyšetřované události.¹⁰⁶

Prvním úkolem kriminalisty před počátkem zahájení vyšetřovacího pokusu je zanalyzovat doposud opatřené materiály. V případě řešení složitějších případů se příprava dělí na dvě fáze. Na přípravu před výjezdem na místo úkonu a přípravu po příjezdu na místo úkonu. V přípravě před výjezdem se řeší specifikace problému, který je potřeba vyřešit, určují se hypotézy, které je nutné prověřit. Určuje se pořadí, obsah a způsob provedení plánovaných pokusů a varianty okolností, za kterých budou konány. Musí se stanovit okruh osob, které budou zúčastněny, a v neposlední řadě je nutné obstarat materiálně technické vybavení. Po příjezdu na místo je doporučeno nejdříve uzavřít místo konání pokusu. Pokud došlo k jeho zásadním změnám, je zapotřebí provést rekonstrukci toho místa a provést fotodokumentaci toho místa před i po rekonstrukci. Průběžně se radit se znalcem, je-li zúčastněn, a poučit ostatní účastníky pokusu dle úkolu, který budou plnit. Zmíněná opatření záleží na složitosti a náročnosti konkrétního vyšetřovacího pokusu.¹⁰⁷

Taktikou provedení samotného úkonu je systém taktických zásad a doporučení vycházející z praxe policejních orgánů a znalostí jiných vědních oborů. Mezi typické zásady patří určení počtu účastníků vyšetřovacího pokusu, vytvoření podmínek pokusu s podmínkami, za kterých došlo k prověřované události, vykonávání pokusu v promyšleně měněných podmínkách, možnost opakování stejného pokusu a konání pokusu v několika etapách.^{108,109}

¹⁰⁶ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 358.

¹⁰⁷ STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 186.

¹⁰⁸ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2005, s. 152.

¹⁰⁹ STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 186

Při následném hodnocení vyšetřovacího pokusu je nezbytné rozlišit výsledky pokusu s úsudky vyplývajícími z výsledků. Možný úsudek je jenom reálná možnost. Důkazní význam úsudky získávají až v souhrnu s dalšími shromážděnými důkazy.¹¹⁰

Příprava, průběh a výsledky vyšetřovacího pokusu musí být procesně zadokumentovány do protokolu. Nepovinnou dokumentaci zahrnuje fotodokumentace, videodokumentace nebo topografická dokumentace. Každý průběh je značně variabilní. Záleží to na složitosti a náročnosti daného vyšetřovacího pokusu, proto není přesně definované metodické doporučení pro pořizování dokumentace technickými prostředky. Obecně lze říci, že se dokumentuje od obecného ke zvláštnímu, neboli od celků až k detailům.¹¹¹

5.4 Rekonstrukce

5.4.1 Zákonná úprava rekonstrukce

Další zvláštní způsob dokazování je vymezen v ustanovení § 104d TŘ. Před účinností novely trestní řád neupravoval postup rekonstrukce. Soudní praxe ho do té doby uznávala k důkazu jako zvláštní druh ohledání.¹¹²

„Rekonstrukce je důkazní prostředek, spočívající v obnovení situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán, nebo získání informací (důkazů), které měly podstatný vliv na prověření výpovědi podezřelého, obviněného, svědka nebo poškozeného nebo dalších osob, pokud tyto informace (důkazy) nebylo možné získat jinými důkazními prostředky, nebo jiné důkazní prostředky nepostačovaly k objasnění věci.“¹¹³

Rekonstrukce je tedy důkazní prostředek, při němž se imituje situace či okolnost, za které byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají významný vztah. Dále je-li nutné prověřit výpověď obviněného, poškozeného nebo svědka, a v případě že jiné důkazy vykonané v trestním řízení nejsou dostačující k objasnění věci.¹¹⁴

¹¹⁰ STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 187

¹¹¹ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-vyšetřovací pokus*[online].2008-04-26. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=105>>.

¹¹² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 940.

¹¹³ FENYK, J.,HLAVÁČEK, J.,KROULÍK, P.*Některé zvláštní způsoby dokazování-rekonstrukce* [online].2008-04-26.[cit.2015-02-24].Dostupnéz:<<http://www.krimi-servis.cz/?p=106>>.

¹¹⁴ ZÁHORA, J. a kol. *Dokazovanie v trestnom konaní*. 1. vydanie. Praha : Leges, 2013, s. 285.

Význam rekonstrukce spočívá v prověření výpovědi podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného či svědka, ve zjištění, do jaké míry jsou pravdivé informace obsažené ve výpovědích těch osob, které jsou důležité pro trestní řízení a u kterých jsou pochybnosti. Význam rekonstrukce se podobá významu vyšetřovacího pokusu. Při rekonstrukci se též mohou získat nové informace o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, nicméně není to jejím zákonným účelem jako u vyšetřovacího pokusu. Jedná se spíše o důsledek vyplývající z prověření dané výpovědi. Při výkonu tohoto důkazu nemůže být chování osob, které znázorňují nebo popisují určitou situaci, žádným způsobem usměrňováno orgány činnými v trestním řízení, jinak by byly zjištěné výsledky zkreslené a mohly by ztratit důkazní význam.¹¹⁵

Rozdíl mezi rekonstrukcí a vyšetřovacím pokusem spočívá v jejich metodě. Rekonstrukce obnovuje původní situaci, za které došlo ke zkoumané události. Při vyšetřovacím pokusu dochází k pokusnému, několikanásobnému vytváření a opakování možností a podmínek, za kterých mohl být čin spáchán. Postup rekonstrukce vyplývá z ustanovení o vyšetřovacím pokusu.^{116,117}

Rekonstrukce se používá jen v případě, pokud jiné důkazy vykonané v trestním řízení nedostačují k objasnění věci. Rekonstrukce tedy nebude konána, když jejího účelu bude možné dosáhnout opakovaným výsledkem podezřelého, obviněného, svědka či znalce, včetně jejich konfrontace nebo rekognice, jestliže je to možné. Dále předložením nebo doplněním znaleckého posudku, uskutečněním prověrky na místě, ohledáním místa činu a jeho zadokumentováním protokolem, náčrtkem, fotozáznamem či audiozáznamem atd.¹¹⁸

V průběhu rekonstrukce podezřelý, obviněný nebo poškozený, předvádějící určitou situaci, může upozornit na existenci nových skutečností, které doposud nebyly známé. Takovým příkladem může být odhalení stop, které se na místě činu nacházejí a

¹¹⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 940.

¹¹⁶ ZÁHORA, J. a kol. *Dokazovanie v trestnom konaní.* 1. vydanie. Praha : Leges, 2013, s. 289.

¹¹⁷ ČÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní.* 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2006, s. 372.

¹¹⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 941.

nebyly odhaleny při prohlídce místa činu, skryše použitých nástrojů a odcizených věcí, poloha odhozené věci apod.¹¹⁹

O uskutečnění rekonstrukce v přípravném řízení musí být vyrozuměn obhájce obviněného, pokud byl jmenován. Úkonu může být obhájce přítomen za podmínek uvedených v ustanovení § 165 odst. 2, 3 TR. Úkonu se musí zúčastnit alespoň jedna nezúčastněná osoba. Je-li to nutné vzhledem k povaze věci a k doposud zjištěným okolnostem, může se k rekonstrukci přibrat znalec a tlumočník. Účastní-li se úkonu osoba mladší než patnáct let, použije se opět přiměřeně ustanovení § 102. K rekonstrukci nesmí být podezřelý, obviněný, poškozený nebo svědek, který má právo odmítnout výpověď, nucen.¹²⁰

Výsledky rekonstrukce se hodnotí samostatně a srovnávají se s ostatními shromážděnými důkazními informacemi. Věrohodnost získané informace závisí na věrohodnosti původní situace, na jejímž základě byla rekonstrukce provedena, a na způsobu jejího provedení. Důležité je určit shodné znaky rekonstruovaného modelu s jeho originálem. Tato prověrka shodnosti je rozhodujícím předpokladem věrohodnosti výsledků provedené rekonstrukce.¹²¹

Stejně jako u ostatních úkonů se musí sepsat o průběhu rekonstrukce protokol. Kromě obecných zásad platných pro protokolaci vytyčuje § 55 odst. 3 věta třetí zvláštní obsahové náležitosti protokolu o rekonstrukci. Do protokolu je potřeba podrobně popsat okolnosti, za kterých byl úkon konán, též jeho obsah a výsledky. Pokud to okolnost umožňuje, mohou se pořídit obrazové záznamy, náčrtky a další vhodné pomůcky, které se připojí k protokolu. V protokolu o rekonstrukci se v první řadě uvedou okolnosti, za kterých byl úkon konán, případná shoda s okolnostmi, za kterých mělo dojít ke spáchání činu. Jestliže byly použity některé pomůcky, přístroje, nástroje nebo jiné předměty, sdělí se jaké. Dále se popíše stupeň osvětlení, viditelnosti, dohlednosti, slyšitelnosti, klimatické podmínky. Nutné je zaznamenat i zdravotní stav a způsobilost všech účastníků rekonstrukce. Závěrem je potřeba zapsat vyjádření jednotlivých zúčastněných osob, zdali uvedené informace v protokolu souhlasí a odpovídají průběhu úkonu, a zaznamenat jejich případné námitky. Tato vyjádření mají velký význam pro hodnocení

¹¹⁹ ZÁHORA, J. a kol. *Dokazovanie v trestnom konaní*. 1. vydanie. Praha : Leges, 2013, s. 288.

¹²⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 941-942.

¹²¹ ZÁHORA, J. a kol. *Dokazovanie v trestnom konaní*. 1. vydanie. Praha : Leges, 2013, s. 288.

tohoto důkazu. Protokol o rekonstrukci se pokládá za listinný důkaz. V hlavním líčení se přednese a předloží k nahlédnutí stranám a přehraje se audiovizuální záznam, pokud je k dispozici.¹²²

V současné době je tento úkon hojně využíván. Důvodem je, že se využívá především při vyšetřování obecné kriminality, resp. při trestných činech vraždy, ublížení na zdraví a loupežích.¹²³

5.4.2 Kriminální aspekty rekonstrukce

Kriminální rekonstrukce je specifická metoda kriminální praxe, která slouží k ověření skutkových okolností. Využívá se zpravidla v případě, kdy se výpovědi poškozeného a obviněného liší. Kriminální tak mohou získat i nové důkazy. Význam spočívá v promyšlené činnosti zaměřené k obnovení původního stavu na místě činu a prověření, jestli k dané události mohlo dojít podle popisu svědka, obviněného nebo poškozeného. Taktéž může jít o pochopení podstaty vzniku nebo průběhu události.¹²⁴

Důvodů pro realizování rekonstrukce i okolností, které mají být objasněny, je mnoho. Jednou může jít o celkové obnovení události na místě činu, jindy zase o určení časové posloupnosti situací. Kdo a kdy na místo činu přišel nebo odešel, jestli se mohl s někým potkat, za jak dlouho mohl být zase jinde. Jestli se na místo činu pachatel mohl dostat otvorem nebo jím utéct. V případě pochybností se může prověřit způsob použití předmětů, nástrojů, pomůcek a věcí k provedení posuzovaného jednání.¹²⁵

Kriminální ve většině případů řeší minimálně dvě verze události, a to podle poškozeného a podle pachatele. Rekonstruovat děj je tedy zapotřebí jednou podle poškozeného a podruhé podle pachatele, přičemž druhá osoba nebude na úkonu přítomna, aby nedošlo k jejímu ovlivnění. Kriminální spolupracuje se znalcem. Spolu stanoví, která z verzí je nejpravděpodobnější a shoduje se s ostatními důkazy. Poté je jednotlivým účastníkům ještě dána možnost se k rozdílným verzím vyjádřit.¹²⁶

¹²² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 941.

¹²³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní.* 3. vydání. Praha : Leges, 2013, s. 436.

¹²⁴ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-rekonstrukce* [online]. 2008-04-26. [cit.2015-02-24]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=106>>.

¹²⁵ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-rekonstrukce* [online]. 2008-04-26. [cit.2015-02-24]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=106>>.

¹²⁶ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-rekonstrukce* [online]. 2008-04-26. [cit.2015-02-24]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=106>>.

Před rekonstrukcí se nejdříve všechny zúčastněné osoby musejí poučit podle svého procesního postavení. Osoba, podle jejíž výpovědi bude rekonstrukce probíhat, se vyzve k vyjádření, zda dané místo souhlasí s místem, kde došlo k dané situaci, a zda je ve stavu, v jakém bylo. Uvede proč, jak a s kým se na dané místo dostal a kdo další na daném místě ještě byl. Poté osoba popisuje a předvádí na základě svých vzpomínek, co se v minulosti odehrávalo. Současně popisuje i činnost ostatních osob, které byly přítomny při činu. Ostatní osoby jsou napodobovány figuranty. Předvádějící osoba si díky rekonstrukci může vybavit další detaily události, které dříve neuvedla. Může upozornit na věci, které se na místě činu stále nacházejí, ale nebyly zajištěny při ohledání místa činu, jelikož nebyla známa jejich souvislost s činem. Dále může ukázat doposud neznámá místa, kam byla odhozená věc, důležitá pro trestní řízení. Za dané situace se rekonstrukce přerušuje a nové informace se zadokumentují a místo jejich nálezu se ohledá. Poté se pokračuje dál v rekonstrukci. Na závěr kriminalista vyzve obhájce a znalce, zda mají doplňující otázky nebo připomínky k průběhu a výsledkům úkonu.¹²⁷

Nejvhodnější technická metoda dokumentace rekonstrukce je videozáznam. Kriminalistická technika vypracovala pro tuto formu dokumentace doporučení. Počet potřebných kamer závisí na složitosti dané rekonstrukce. Kriminalističtí technici se řídí pokyny kriminalisty, ale zároveň musí být dostatečně flexibilní a operativní podle vývoje situace. Kamery jsou spuštěny chvíli před zahájením úkonu. Průběh úkonu musí kriminalista moderovat, čímž zvyšuje jeho věrohodnost. V úvodu kriminalista představí všechny zúčastněné osoby a v závěru zúčastněné osoby mohou říci svoje připomínky a doporučení. Kamery nepřetržitě sledují všechny důležité situace. Konečný záznam se sestřihává v kriminalistické laboratoři a originál se archivuje.¹²⁸

V závěrečné fázi rekonstrukce je nutné vyhodnotit průběh a výsledky rekonstrukce v souvislosti s ostatními shromážděnými důkazy. Kriminalista musí určit, které důkazy byly přezkoumány a jaké nové důkazy byly zjištěny. V případě, že se výsledky rekonstrukce neshodují s některými doposud zjištěnými důkazy, je nutné

¹²⁷ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 370-371.

¹²⁸ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-rekonstrukce* [online]. 2008-04-26. [cit.2015-02-24]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=106>>.

zvážit, jestli se jedná o nejasnosti podstatné či nepodstatné a je-li nutné k jejich vysvětlení provést další vyšetřovací úkony.¹²⁹

5.5 Prověrka na místě

5.5.1 Zákonná úprava prověrky na místě

Poslední zvláštní způsob dokazování je vymezen v ustanovení § 104e TR. Na rozdíl od vyšetřovacího pokusu a rekonstrukce nebyla prověrka na místě do novely trestního řádu vymezena judikaturou. Praxe tento úkon měla za kombinaci výslechu, ohledání, rekognice, vyšetřovacího pokusu a rekonstrukce a za specifickou metodu kriminalistické praktické činnosti.¹³⁰

„Prověrka na místě je důkazní prostředek, spočívající v doplnění nebo upřesnění údajů důležitých pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu, a to zpravidla za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného, poškozeného či svědka. Prověrka na místě se používá například v situacích, kdy se obviněný při páchání dílčích útoků trestného činu pohyboval na různých místech, nebo tehdy, když je třeba zajistit věci, které obviněný odcizil a uschoval na jednom či více místech a je ochoten ukázat tato místa orgánům činným v trestním řízení, či v případech, kdy za účasti poškozeného je dokumentován způsobený následek atd.“¹³¹

Výpověď v trestním řízení je psychicky náročná činnost, proto jsou v ní často uvedeny neúplnosti a nejasnosti. Někdy informace bývají zkreslené a jindy vyslychaná osoba vědomě uvede nepravdivou výpověď. Z toho důvodu je zapotřebí výpověď prověřit a posoudit její úplnost a věrohodnost.¹³²

Podstata prověrky na místě spočívá v doplnění či upřesnění důležitých údajů pro trestní řízení, které se týkají místa činu, a to za přítomnosti vyslechnuté osoby. Jedná se tedy o úkon, při němž vyslechnutá osoba ukazuje místa a předměty související s vyšetřovanou událostí. Osoba též na místě činu popíše všechny okolnosti potřebné k objasnění vztahu konkrétních předmětů k této události a předvede určitou činnost, o níž vypovídala. Orgán činný v trestním řízení vše pozoruje, zaznamenává a porovnává

¹²⁹ ŠIMOVČEK, I., a kol. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 297.

¹³⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 942.

¹³¹ ČÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2006, s. 372.

¹³² ZÁHORA, J. a kol. *Dokazovanie v trestnom konaní*. 1. vydanie. Praha : Leges, 2013, s. 293.

s informacemi uvedenými v prověřované výpovědi. Cílem úkonu je odstranění nepřesností a neúplností v prověřované výpovědi a zhodnocení její věrohodnosti.¹³³

Prověrku na místě není možné ztotožňovat s rekonstrukcí a vyšetřovacím pokusem. Při rekonstrukci se obnovuje a modeluje celá předešlá událost na základě provedených důkazů, zatímco u prověrky na místě jde pouze o ověření a upřesnění konkrétních informací, a pouze za účasti vyslechnuté osoby. Prověrka na místě může být vykonána v dřívějším stadiu než rekonstrukce. Od vyšetřovacího pokusu se liší hlavně tím, že nemá experimentální charakter. Prověrka se koná zásadně na místě činu, proto se dané místo neupravuje a ani se nevytváří zvláštní podmínky, jako je tomu u vyšetřovacího pokusu. U prověrky je nepostradatelná účast vyslechnuté osoby, jejíž výpověď se prověřuje, kdežto u vyšetřovacího pokusu není přítomnost takové osoby nutná, zejména koná-li se pokus v laboratorních podmínkách.¹³⁴

Postup při provádění prověrky na místě činu se neliší od postupu při provádění vyšetřovacího pokusu. Užije se tedy přiměřeně ustanovení § 104c odst. 1 až 4. Úkon se nebude konat, je-li to vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelé, obviněné či svědkovi nevhodné, a pokud jde jejího účelu dosáhnout jinak. Je-li úkon prováděn v přípravném řízení, musí být přítomna alespoň jedna nezúčastněná osoba. K prověrce se může přibrat znalec, je-li to podstatné vzhledem k povaze věci a k doposud zjištěným okolnostem. Při účasti osoby mladší než patnáct let se opět přiměřeně použije ustanovení § 102. K úkonu nesmí být podezřelý, obviněný nebo svědek, který má právo odmítnout výpověď, nikterak nucen.¹³⁵

Rovněž jako u ostatních úkonů trestního řízení musí být i o prověrce na místě sepsaný protokol. Protokol též musí obsahovat všechny obecné náležitosti a zvláštní obsahové náležitosti o prověrce na místě, jež jsou uvedeny v § 55 odst. 3 věty třetí. Důležité je opět popsat okolnosti, za kterých byl tento úkon vykonáván, jeho obsah a výsledky. Úkon může být zaznamenán i technickou dokumentací. Protokol o prověrce

¹³³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 943.

¹³⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 943.

¹³⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 944.

na místě se pokládá za listinný důkaz. V hlavním líčení se přečte a poskytne se k nahlédnutí stranám.¹³⁶

Závěrem se provede vyhodnocení průběhu a výsledků prověrky na místě. Hodnotí se taktika postupu a docílení vytyčených cílů a dosažení výsledků, zda se výpověď potvrdila či nepotvrdila, upřesnila a doplnila. Hodnotí se dokumentace úkonu, jeho obsah a kvalita jednotlivých dokumentů a zda všechna dokumentace tvoří ucelený důkazní materiál.¹³⁷

5.5.2 Kriminologické aspekty prověrky na místě

Prověrka výpovědi na místě je specifická kriminologická metoda. Vznikla úpravou a kombinací prvků ohledání, výslechu, vyšetřovacího pokusu, rekognice a rekonstrukce. Uskutečnění této metody je mnohdy neopakovatelné.¹³⁸

Podmínkou provedení prověrky na místě je dobrovolnost účasti osoby, jejíž výpověď se bude prověřovat. Souhlas osoby je nutné zaznamenat jak do protokolu o výslechu, tak do protokolu o prověrce. Dalším předpokladem je iniciativa osoby, se kterou se úkon koná. Před prověrkou je zapotřebí splnit formální náležitosti, jako je poučení osob podle jejich procesního postavení.¹³⁹

Po přivedení podezřelého, obviněného či svědka na místo činu se ověří, jestli místo činu poznává a podle čeho. Uvede změny oproti původní situaci. Koná-li se úkon po časovém odstupu od spáchání činu, může se místo zdát jiné, než si osoba pamatuje. Určené změny a rozdíly místa je zapotřebí zadokumentovat. Jakmile se osoba na místě zorientuje, vyzve se, aby vyprávěla o tom, co si pamatuje, a předváděla svou činnost eventuelně činnost další osoby. Během úkonu se označují jednotlivé objekty, o nichž osoba vypovídá. Označí se stopy nebo místa, na kterých byly získány důkazy. Osoba by měla být poučena o významu označovaných míst k vyšetřované události z jejího pohledu.¹⁴⁰ V praxi se nejčastěji stává, že pachatel ukáže kriminologům, kam schoval

¹³⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 944.

¹³⁷ ZÁHORA, J. a kol. *Dokazovanie v trestnom konaní.* 1. vydanie. Praha : Leges, 2013, s. 295.

¹³⁸ STRAUS, J., a kol. *Kriminologická taktika.* 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 147.

¹³⁹ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminologiky.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2005, s. 178.

¹⁴⁰ ŠIMOVČEK, I., a kol. *Kriminologika.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 272.

ukradené předměty, kterou cestou přišel a kterou odešel z místa činu a jak se vyvíjel děj.¹⁴¹

Během celého průběhu úkonu musí kriminalista vyhodnocovat výsledky prověrky a porovnávat s již shromážděnými důkazy, informacemi a hlavně s výpovědí dané osoby. Nejasnosti je potřeba vysvětlit přímo na místě.¹⁴² Na místo úkonu se musí zabránit přístupu novinářům, veřejnosti a případně pozůstalým. Podle konkrétní situace je zapotřebí předem připravit účast hasičů, záchranné služby, pohřební služby, policejních expertů nebo soudních znalců.¹⁴³

Konečnou fází je vyhotovení protokolu. Prověrka na místě je dynamická záležitost, proto je vhodné také použít videodokumentaci. Kriminalista se domluví s kriminalistickým technikem, jak bude úkon dokumentován. Zmatené chování přítomných policistů a dalších osob může narušit hladký průběh úkonu a ovlivnit jednání osoby, kvůli které se prověrka koná.¹⁴⁴

Prověrka na místě je považována za nejméně náročný úkon na přípravu. Nicméně i tento „jednoduchý“ úkon potřebuje dokonalou přípravu po organizační, personální a materiálně-technické stránce. I prověrka na místě může mít zásadní význam pro trestní řízení.¹⁴⁵

¹⁴¹ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-prověrka na místě* [online]. 2008-04-26. [cit.2015-02-25]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=107>>.

¹⁴² CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2005, s. 178.

¹⁴³ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-prověrka na místě* [online]. 2008-04-26. [cit.2015-02-25]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=107>>.

¹⁴⁴ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-prověrka na místě* [online]. 2008-04-26. [cit.2015-02-25]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=107>>.

¹⁴⁵ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-prověrka na místě* [online]. 2008-04-26. [cit.2015-02-25]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=107>>.

6 VÝZKUM

Praktická část se zaměřuje na obohacení práce o názory odborníků na problematiku zvláštních způsobů dokazování. Výzkum byl prováděn řízenými rozhovory s pěti vyšetřovateli. První část rozhovoru zjišťovala výhody a nevýhody jednotlivých kriminalistických metod při řešení určitých druhů trestné činnosti v praxi, popřípadě návrhy na změnu právních předpisů či taktiky provádění. V druhé části rozhovoru se řešilo, jaký důkazní prostředek je v praxi nejčastěji využíván.

Pracovní zařazení dotazovaných osob je u všech stejné. Jedná se o vrchní komisaře Odboru obecné kriminality, služby kriminální policie a vyšetřování Krajského ředitelství policie Středočeského kraje. V rámci odboru obecné kriminality se řeší několik problematik trestné činnosti – majetková, násilná, drogová, mravnostní. Všichni respondenti jsou vyšetřovatelé. Každý z nich využívá zvláštní způsoby dokazování jinak, u drogových trestných činů je často využívána rekognice, u násilné trestné činnosti zase rekonstrukce nebo vyšetřovací pokus.

Na pozici, kde se vyšetřuje velmi závažná trestná činnost, jsou přijímáni policisté již s určitou zkušeností a praxí u policie. Každý z nich už nějaké profesní zkušenosti měl v rámci předcházejících pracovišť, kdy všichni pracovali jako vyšetřovatelé na okresních ředitelstvích policie, kde se také setkávali se zvláštními způsoby dokazování. Má se za to, že převážně rekognice, prověrky na místě, rekonstrukce a vyšetřovací pokusy se na nižších útvarech dělají v rámci procesu velmi ojediněle. Na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje pracují vyšetřovatelé v rozmezí 3-8 let. Ve služebním poměru Policie České republiky jsou v rozmezí od 9 let do 25 let.

Následné zvláštní způsoby dokazování jsou seřazeny podle četnosti jejich využívání. Obecně nejpoužívanějším způsobem dokazování je rekognice, následně prověrka na místě, rekonstrukce, vyšetřovací pokus a nejméně častým způsobem dokazování je konfrontace.

6.1 Rekognice

Rekognice je nejvíce používanou kriminalistickou metodou. Je důležitým procesním úkonem. Nejvíce se používá u krádeží vloupáním, loupeží a u znásilnění.

Její výhodou je, že je procesně snadno použitelná, přesto ale nelze podceňovat její přípravu a provádění. Jedná se v zásadě o neopakovatelný úkon, proto je zapotřebí dbát zákonných požadavků a správných postupů. Další výhodou je relativně rychlé a nenáročné zajištění důkazů, zpravidla pokud se znovu poznává jedna osoba. Obviněný se musí provedení rekognice podrobit, na rozdíl od vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce a prověrky na místě. Kladem tohoto úkonu je i to, že dochází k minimální viktimizaci poškozených či svědků. Rekognice není pro svědky a poškozené tak psychicky náročná jako ostatní způsoby dokazování, jelikož při tomto úkonu neprijdou do kontaktu s pachatelem.

Zvýšená pozornost by měla být věnována volbě vhodných figurantů, což patří mezi její nevýhody, jelikož v některých případech nastává problém se zajištěním figurantů u atypických osob nebo při větším počtu poznávaných osob. Hrozí zde i riziko, že obviněný může snadno svým jednáním zmařit průběh a tím i snížit důkazní hodnotu provedené rekognice.

6.2 Prověrka na místě

Následně po rekognici je nejvíce používanou kriminalistickou metodou prověrka na místě. Podmínkou prověrky na místě je, že k úkonu nesmí být pachatel, poškozený a svědek žádným způsobem nucen. Na rozdíl od vyšetřovacího pokusu není zapotřebí figuranta.

Díky prověrce na místě lze ověřit předchozí výpověď, kdy například pachatel popisuje, jak při útěku z místa činu odhazoval nástroje nebo oděvní svršky, které se při této metodě naleznou.

Jako nevýhodu tohoto úkonu můžeme zmínit to, že v některých případech je nutná účast obviněného či svědka. Při provádění prověrky na veřejném místě je potřeba zvýšené ostrahy pachatele z důvodu zabránění jeho útěku.

6.3 Rekonstrukce

Rekonstrukce se nejčastěji provádí u násilných trestných činů, vražd a loupeží. Vhodná je přítomnost znalce při úkonu, aby mohly být ihned odstraněny rozpory, které by bylo jinak možné odstranit až při hlavním líčení v rámci výslechu znalce.

Značnou výhodou je navození stejných podmínek jako při spáchání trestného činu, díky čemuž kriminalisté mohou objektivně posoudit spáchaný čin. Demonstrace na místě činu je mnohdy pro popis průběhu skutku lepší než verbální vyjádření v rámci výslechu, také zejména kvůli odstranění rozporů.

Při navozování stejných podmínek dochází často ke komplikacím z hlediska času, počasí, atd. Prověrka na místě je poměrně náročná na přípravu, jak po teoretické, tak i po praktické stránce. Bohužel při průběhu úkonu dochází k sekundární viktimizaci u obětí trestných činů. Poškozený musí opětovně popisovat událost na místě činu.

6.4 Vyšetřovací pokus

Při vyšetřování určitých trestných činů vyšetřovací pokus není potřebný a vhodný, například u drogových. Nejčastěji se využívá u násilných trestných činů. Vhodná je přítomnost znalce při úkonu, aby již na místě mohly být odstraněny rozpory, které by bylo jinak možné odstranit až při hlavním líčení v rámci výslechu znalce.

Na rozdíl od rekonstrukce není zapotřebí úkon provádět za stejných podmínek, které byly při spáchání trestného činu, a lze ho provést i bez účasti podezřelého, obviněného a poškozeného. Tento úkon umožňuje ověřit, upřesnit některé skutečnosti přímo na místě činu. Tím může posloužit i k získání zcela nového důkazu, který dosud v trestním řízení vůbec nefiguroval.

Nevýhodou je složitá organizace před samotným vyšetřovacím pokusem.

6.5 Konfrontace

Konfrontace se provádí zcela výjimečně a zásadně jen v řízení před soudem, v přípravném řízení se prakticky nepoužívá. Má povahu neopakovatelného úkonu. Využívá se u sexuálních trestných činů, přičemž osoba nesmí být mladší než osmnáct let. Slouží k odstranění rozporů, které nebylo možné odstranit jiným způsobem.

Konfrontace je náročná na provedení. Při konfrontaci mezi svědkem a obviněným dochází k viktimizaci svědka. Hrozí riziko, že pod tíhou psychologického působení může pravdivě vypovídající osoba změnit výpověď.

Každá tato metoda je specifická a používaná za konkrétním účelem. Taktika provádění je dána zákonem a je nutné použít zákonný způsob bez změny taktiky. Z právního hlediska není větší problém s jejich použitím v praxi. Z rozhovorů bylo zjištěno, že návrhy na změnu právních předpisů či taktiky provádění nejsou potřeba.

SHRNUTÍ

Závěrem lze konfrontaci charakterizovat jako procesní úkon, při němž se již dříve vyslechnuté osoby, jejichž výpovědi navzájem nesouhlasí, postaví tváří v tvář, aby mohly být odstraněny nejasnosti a popřípadě získány nové poznatky. Rekognici je možno definovat jako procesní úkon, který spočívá v tom, že pachatel, oběť či svědek znovu poznává konkrétní osobu nebo věc. Při vyšetřovacím pokusu je nutné vytvořit stejné podmínky, které byly při spáchání činu, na rozdíl od konfrontace a rekognice, kdy postačí pouze vyhovující místnosti. Ovšem díky vyšetřovacímu pokusu lze prověřit nebo upřesnit, zda se konkrétní zjištěná skutečnost mohla stát určitým způsobem a za určitých podmínek. Jednoduše lze zjistit, zda dříve vyslechnutá osoba lhala nebo nelhala. Rekonstrukce už je náročnějším úkonem. Je též zapotřebí obnovit situaci a okolnosti, za kterých byl spáchán trestný čin. Úkonu se musí zúčastnit osoba, jejíž výpověď se prověřuje, a dále figurant, který představuje pachatele, je-li prověřovanou výpovědí výpověď oběti. Oběť musí zavzpomínat na situaci, která se odehrála, a uvést nás do děje, postupně předvádět a vyprávět co se odehrávalo. Je-li to nutné, musí oběť předvádět jeden úsek i několikrát po sobě, abychom mohli nejlépe vyhodnotit situaci, která se odehrávala. Prověrka na místě se svým způsobem podobá rekonstrukci. Během úkonu ale osoba pouze ukazuje místa a objekty spojené s vyšetřovaným případem a popisuje vztah těchto objektů k trestnému činu.

Z výše uvedeného je patrné, že největší psychologický účinek má jednoznačně konfrontace, neboť při žádném jiném úkonu se oběť neseťkává s pachatelem tváří v tvář. Tento úkon je určitě potřeba důkladně zvážit. Oběť může mít z úkonu psychické trauma, nikdo neví, co se v dané osobě odehrává. Dále oběť nemusí odhadnout svou psychiku, může si myslet, že úkon zvládne, ale skutečnost bude jiná. Navíc pachatel může úkon využít ve svůj prospěch.

Za nejspolehlivější metodu ke zjištění objektivní pravdy můžeme označit rekognici. Nicméně je zapotřebí brát v úvahu i to, že výsledek může být chybný. Paměť osoby může být ovlivněna, ať chtěně či nechtěně, jinou osobou, například ovlivňováním svědků mezi sebou. Svět je malý a může se stát i to, že mezi objekty bude osoba, kterou svědek už někde zahlédl. V tomto případě si ji může spojit s činem a neprávem ji označit. Dalším vlivem na nesprávný výsledek může být nápadnost některé

ztotožňované osoby. Tím může dojít k označení nesprávného objektu jen na základě jeho výrazněji nápadných znaků oproti ostatním.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce je zaměřena na zvláštní způsoby dokazování, které jsou uvedeny v hlavě páté, oddílu třetím trestního řádu. Jedná se o konfrontaci, rekognici, vyšetřovací pokus, rekonstrukci a prověrku na místě. Tyto důkazní prostředky byly zakotveny do trestního řádu novelou č. 265/2001 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2002. Do této doby nebyly tyto zvláštní způsoby dokazování považovány za samostatné důkazní prostředky. Před touto novelou byly sice úkony používány při vyšetřování trestných činů, ale postup pro jejich provádění byl odvozen z jiných důkazních prostředků, zejména z výslechu a ohledání.

Hlavním cílem bakalářské práce byl rozbor zvláštních způsobů dokazování jak z hlediska trestněprávního, tak z hlediska kriminalistického. Tento cíl byl naplněn v kapitole 5, kde je definováno, co přikazuje zákon, a následně, jak postupují kriminalisté. Při každé metodě se postupuje jinak, ale co mají všechny společné je zajisté precizní přístup při přípravě a průběhu úkonu, jelikož právě díky tomu se důkazy buďto získají či zmaří. Na tento rozbor zvláštních způsobů dokazování navazuje výzkum, kde se zjišťují výhody a nevýhody jednotlivých kriminalistických metod v praxi. Nechybí zde ani to, u jakých trestných činů se onen důkazní prostředek využívá. Dalším zjištěným výsledkem byla četnost používání jednotlivých důkazních prostředků. Obecně nejpoužívanějším způsobem dokazování je rekognice, následně prověrka na místě, rekonstrukce, vyšetřovací pokus a nejméně častým způsobem dokazování je konfrontace.

Dalším cílem, který byl naplněn v závěrečném shrnutí, byla komparace jednotlivých způsobů dokazování mezi sebou. Na základě toho je rozhodnuto, jaká metoda je pro oběť nejnáročnější z psychické stránky a jaká metoda se zdá být nejspolehlivější.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje v českém jazyce:

1. CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2006, s. 871. ISBN 80-7201-594-X.
2. FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné a procesní*. České Budějovice : VŠERS, 2007. s. 420. ISBN 978-80-86708-51-5.
3. CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2005, s. 536. ISBN 80-86898-36-9.
4. CHMELÍK, J., *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. 2. vydání. Praha : Linde, 2009, s. 279. ISBN 978-80-7201-778-2.
5. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha : Legese, 2010, s. 784. ISBN 978-80-87212-30-1.
6. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Praha : Leges, 2011, s. 816. ISBN 978-80-87212-92-2.
7. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha : Leges, 2013, s. 864. ISBN 978-80-87576-44-1.
8. JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 3. vydání. Praha : Leges, 2012, s. 1280. ISBN 978-80-87576-29-8.
9. KRUPKA, V. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha : Armex publishing s. r. o., 2010, s. 198. ISBN 978-80-86795-89-8.
10. MALÝ, K., *České právo v minulosti*. 1. vydání. Praha : Orac. 1995, s. 269. ISBN 80-85903-01-6.
11. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 606. ISBN 80-7179-878-9.
12. MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C.H.Beck, 2003, s. 1124. ISBN 80-7179678-6.
13. STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 291. ISBN 978-80-7380-095-6.
14. STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 446. ISBN 978-80-7380-409-1.
15. STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 173. ISBN 978-80-7380-367-4.

16. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád § 1 až § 179. Komentář I.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 1501. ISBN 978-80-7400-043-0.
17. ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J., *Přípravné řízení trestní.* Praha : C. H. Beck, 2003, s. 1471. ISBN 80-7179-741-3.
18. VANĚČEK, V., *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945.* 2. přepracované vydání. Praha : Orbis. 1970, s. 536.

Literární zdroje v cizím jazyce:

19. KOVÁČOVÁ, T., a kol. *Kriminalistika: Všeobecná teória kriminalistiky a kriminalistická technika.* Bratislava, 2005, s. 88.
20. ŠIMOVČEK, I., a kol. *Kriminalistika.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 405. ISBN 978-80-7380-343-8.
21. ZÁHORA, J. a kol. *Dokazovanie v trestnom konaní.* 1. vydanie. Praha : Leges, 2013, s. 320. ISBN 978-80-87576-76-2.

Elektronické zdroje:

1. FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování (úvod)* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=102>>.
2. FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-konfrontace* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=103>>.
3. FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-rekognice* [online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=104>>.
4. FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-vyšetřovací pokus*[online]. 2008-04-26. [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=105>>.
5. FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-rekonstrukce* [online]. 2008-04-26. [cit.2015-02-24]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=106>>.
6. FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. *Některé zvláštní způsoby dokazování-prověrka na místě* [online]. 2008-04-26. [cit.2015-02-25]. Dostupné z: <<http://www.krimi-servis.cz/?p=107>>.

7. JEDLIČKA, M. Kriminalistika: Kriminalistika a příbuzné obory [online]. [cit.2015-01-24]. Dostupné z: <http://www.kriminalistika.eu/menu/kr_obory0.html>.
8. SKOBLOVÁ, J., *Trestní oblast: Historie trestního práva*. [online]. 2007-07-23 [cit.2014-10-28]. Dostupné z: <<http://trestni.juristic.cz/30486/clanek/trest2.html>>.

..

PŘÍLOHY

Příloha I. – Řízené rozhovory

Dobrý den,

jsem studentkou 3. ročníku Vysoké školy evropských a regionálních studií, oboru Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě. Má bakalářská práce se zabývá zvláštními způsoby dokazování. Svou práci bych chtěla obohatit o názory odborníků. Tudíž bych Vás touto cestou chtěla poprosit, jestli byste se ke každé jednotlivé kriminalistické metodě mohli vyjádřit a uvést a) **výhody**, b) **nevýhody** (návrhy na změnu právních předpisů či taktiky provádění) při řešení určitých druhů trestné činnosti v praxi. Děkuji za Váš čas.

1) Na jakém úseku pracujete?

2) Jaké máte profesní zkušenosti?

3) Jak dlouho svou činnost vykonáváte?

4) KONFRONTACE

a) výhody:

b) nevýhody:

c) U jakých trestných činů se používá?

5) REKOGNICE

a) výhody:

b) nevýhody:

c) U jakých trestných činů se používá?

6) VYŠETŘOVACÍ POKUS

a) výhody:

b) nevýhody:

c) U jakých trestných činů se používá?

7) REKONSTRUKCE

a) výhody:

b) nevýhody:

c) U jakých trestných činů se používá?

8) PROVĚRKA NA MÍSTĚ

a) výhody:

b) nevýhody:

c) U jakých trestných činů se používá?

9) Který důkazní prostředek je v praxi **nejčastěji užíván**? (přiřaďte číslice v pořadí od jedné do pěti, kdy jednička znamená nejčastěji.